

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI
AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER

LİSANS BİTİRME TEZİ

Azerbaycan-İngiltere ilişkileri ve Azerbaycan basınına yansımaları
(1991-1993)

Hazırlayan
Hüseyn Musazade
1417.02022

BAKÜ-2018

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI
AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT UNİVERSİTESİ
TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER

LİSANS BİTİRME TEZİ

AZERBAYCAN-İNGİLTERE İLİŞKİLERİ VE AZERBAYCAN
BASININA YANSIMASI (1991-1993)

Hazırlayan

Hüseyn MUSAZADE

1417.02022

Danışman

Öğr.Gör. Araz ASLANLI

BAKÜ-2018

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ

Kafedra “İqtisadiyyat və İşlətmə”

TƏSDİQ EDİRƏM

“ ” 2018

BURAXILIŞ İŞİ ÜZRƏ VERİLMİŞ TAPŞIRIQ

“Türk Dünyası İşlətmə” fakültəsinin Beynəlxalq münasibətlər
(Uluslararası İlişkiler) ixtisası üzrə

təhsil alan tələbəsi

Hüseyn Musazadə Bəxtiyar
(adı, soyadı, atasının adı)

Diplom işinin rəhbəri

m. Araz Aslanlı Azad
(adı, soyadı, atasının adı, elmi adı və dərəcəsi)

**1. İşin mövzusu Azərbaycan-İngiltərə ilişkileri ve Azərbaycan
basınına yansması (1991-1993)**

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən təsdiqlənsin

“ ” 2018 il

No

2. Tələbənin sona yetirdiyi işin kafedraya təhvil müddəti: 8 ay

3. İşin məzmunu və həcmi (izahı, hesabı və eksperimental hissəsi, yeni təhlilə ehtiyacı olan müəssisələr) Özet, Giriş, Birinci bölüm, İkinci bölüm, Sonuç, Kaynakça

4. Buraxılış işi üçün lazımi materiallar

1. HANDEL, M., Weak States in the International System, T.J. Press: Cornwall, 1990.
2. HƏSƏNOV, Əli, Azərbaycanın ABŞ və Avropa dövlətləri ilə münasibətləri (1991-1996), Elm, Bakı, 2000.
3. MEHDİYEV, R., Heydər Əliyev: Müstəqilliyimiz Əbədidir, Azərnəşr, Bakı, 1998.
4. MEHDİYEVA, N., Power Games in the Caucasus: Azerbaijan`s Foreign and Energy Policy towards the West, Russia and the Middle East, I.B. Tauris: London, 2011.
5. MƏMMƏDOV, F., “Xarici siyasətin 25 illik yolu. Tarixi varislıkdən pragmatik üsurlu və etibarlı gələcəyə doğru”, Azərbaycan Respublikasının Xarici Siyasətinin Əsas İstiqamətləri (1991-2016), Poliart MMC, Bakı, 2017.
6. QASIMOV, M., ABDULLAYEV, M. Beynəlxalq Münasibətlər Tarixi (XX əsr. II hissə. 1946-1999-cu illər), Bakı Universiteti Nəşriyyatı, Bakı, 1999.
7. QURBANOV, İ., “Azərbaycan-Avropa İttifaqı Münasibətləri”, Azərbaycan Respublikasının Xarici Siyasətinin Əsas İstiqamətləri (1991-2016), Poliart MMC, Bakı, 2017.

5. Qrafik materiallarının siyahısı dəqiq göstəricilərlə (vacib cədvəl, certyojlar, yaxud qrafiklər, nümunələr və s.) 3 tablo, 3 şəkil

6. Buraxılış işi üzrə məsləhətçinin soyadı, adı, atasının adı, elmi adı və dərəcəsi (diplom işinin ona aid olan hissəsini göstərməklə)

m. Həsənov Ziyadxan Əli

7. Buraxılış işinin təqdimi üzrə təqvim planı:

Sıra No	İşin hissələrinin adı	Qurtarma faizi (yerinə yetirilmə)	İşin yerinə yetirilməsi müddəti	
			plan üzrə	faktiki
1.	Bölüm (Ekim 2017 – Ocak 2018)			
2.	Bölüm (Şubat 2018 – Nisan 2018)			
3.	Bölüm (Mayıs 2018)			

Buraxılış işinin rəhbəri _____
imza

Məsləhətçi _____
imza

Tapşırığı imza üçün qəbul etdim _____
(tələbənin imzası)

Tapşırığın qaytarılması tarixi “____” _____ **2018-ci il**

Qeyd 1. Buraxılış işi üzrə verilmiş tapşırıq 2 nüsxədən ibarətdir. Nüsxənin biri tələbəyə verilir, ikincisi kafedrada qalır.

2. Hazırlanmış buraxılış işini tapşırıqla birlikdə tələbə DAK təqdim edir.

BURAXILIŞ İŞİNİN PLANI

ÖZET

KISALTMALAR

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM. AZERBAYCAN-BİRLEŞİK KRALLIK İLİŞKİLERİ

1.1. Azerbaycan-Birleşik Krallık İlişkilerinin Genel Tarihçesi

1.2. 1991 Sonrası Siyasi İlişkiler

1.3. 1991 Sonrası Güvenlik İlişkileri

1.4. 1991 Sonrası Ekonomik İlişkiler

1.5. 1991 Sonrası Enerji İlişkileri ve BP'nin Rolü

1.6. 1991 Sonrası Sosyal-Kültürel İlişkiler

İKİNCİ BÖLÜM. AZERBAYCAN BASININDA BİRLEŞİK KRALLIK İMAJI (1991-1993)

2.1. 1991-1993 Yılları Arasında Azerbaycan Basınında Siyasi Haberler

2.2. 1991-1993 Yılları Arasında Azerbaycan Basınında Güvenlik Haberleri

2.3. 1991-1993 Yılları Arasında Azerbaycan Basınında Ekonomik Haberler

2.4. 1991-1993 Yılları Arasında Azerbaycan Basınında Enerji Haberleri

2.5. 1991-1993 Yılları Arasında Azerbaycan Basınında Sosyal-Kültürel Haberler

SONUÇ

KAYNAKÇA

ÖZET

Azerbaycan İngiltere ilişkilerinin öğrenilmesi için klasik literatür taramalarının yanısıra medya, özellikle basın taraması yapılması, ilişkilerin değerlendirilebilmesi açısından önem taşımaktadır. Buna göre de, bu araştırmada Azerbaycan İngiltere ilişkileri genel olarak araştırılmaktan başka, hem de bu ilişkilerin Azerbaycan basınına yansımaları incelenmiş ve genel olarak Azerbaycan basınına göre İngiltere imajı çizilmiştir.

İngiltere'nin Azerbaycan'da daha eskiden ekonomik çıkarları bulunmuş ve enerji zenginliğine göre bu bölgeye büyük önem vermiştir. 1991'de bağımsızlık kazandıktan sonra Azerbaycan'ı tanıyan İngiltere, ilk günden enerji alanında ilişkilerin geliştirilmesi için görüşmelere başlamıştır. Günümüzde de iktisatlı ilişkiler temel olarak bu çerçevede gerçekleştirilmekte ve ekonomik işbirliğinin derinleştirilmesi diğer alanlarda ortaklığı genişletmektedir.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan-İngiltere ilişkileri, enerji işbirliği, ortaklık

İÇİNDEKİLER

TUTANAK	ii
ÖZET.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AZERBAYCAN-İNGİLTERE İLİŞKİLERİ

1.1. AZERBAYCAN-İNGİLTERE İLİŞKİLERİNİN GENEL TARİHÇESİ.....	3
1.2. 1991 SONRASI SİYASİ İLİŞKİLER	7
1.3. 1991 SONRASI EKONOMİK VE ENERJİ İLİŞKİLERİ	12
1.6. 1991 SONRASI SOSYAL-KÜLTÜREL İLİŞKİLER	17
1.5. 1991 SONRASI GÜVENLİK İLİŞKİLERİ	20

İKİNCİ BÖLÜM

AZERBAYCAN BASININDA İNGİLTERE İMAJI (1991-1993)

2.1. 1991-1993 YILLARI ARASINDA AZERBAYCAN BASININDA SİYASİ HABERLER.....	25
2.2. 1991-1993 YILLARI ARASINDA AZERBAYCAN BASININDA EKONOMİK HABERLER.....	46
2.3. 1991-1993 YILLARI ARASINDA AZERBAYCAN BASININDA SOSYAL-KÜLTÜREL HABERLER	56

2.4. 1991-1993 YILLARI ARASINDA AZERBAYCAN BASININDA GÜVENLİK HABERLERİ	64
SONUÇ	66
KAYNAKÇA	70

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AHC	Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti
AGİK	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konseyi
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
BDT	Bağımsız Devletler Topluluğu
BM	Birleşmiş Milletler
BP	British Petroleum
BTC	Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı
NATO	Kuzey Atlantik Güvenlik Örgütü
SOCAR	Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği

GİRİŞ

Medyanın toplumsal hayatı çeşitli şekillerde etkilediği bilinmektedir. Bu etkilerin boyutu, sınırı farklı olsa da, inkar edilemez. Bazı düşünörlere göre, benliğimizi tümüyle medya teslim almıştır. Bu açıdan medyanın halkın sesi, yoksa toplumdaki güçlü ve baskın grupların sesi olduğu tam anlaşılmamaktadır. Fakat medyanın çok önemli bir toplumsal güç olduğu gerçektir. Hatta medyanı “öteki hükümet” olarak adlandıranlar da vardır. Bu fikri ilk kez Rivers, özellikle Amerikan toplumuna yönelik yaptığı çalışmada ortaya atmıştır. Günümüzde medyanın bu kadar büyük potansiyele sahip olması ve politika alanında da oynadığı önemli rolü nedeniyle, politikacılar ve siyasi partiler medya ile olan ilişkilerine önem afetmektedirler. Bu nedenle de toplumda her hangi bir devletin imajının, veya politikacının tutumunun öğrenilmesi için medya araştırması önem taşımaktadır.

Bu çalışmada Azerbaycan İngiltere ilişkileri ve bu ilişkilerin 1991-1993 yıllarını kapsayan dönemde Azerbaycan basınına yansımaları araştırılmıştır. Azerbaycan ve İngiltere arasında ilişkiler eski dönemlere dayansa da, 1991’de SSCB dağılmasından sonra kazanılan bağımsızlık sonrası tam anlamıyla tüm alanlarda geliştirilmeğe başlamıştır. İngiltere, Azerbaycan bağımsızlığını 29 Aralık 1991’de tanıyan en önemli dünya güçlerinden birisidir. Azerbaycan’la İngiltere siyasi, ekonomik, sosyal-kültürel, askeri alanlarda ilişkiler kurmuş, en önemlisi ise enerji alanında işbirliği geliştirmiştir. Azerbaycan’daki en büyük yabancı yatırımcı konumu İngiltere’ye ait olmakta ve burda çok sayıda İngiliz şirketi çalışmaktadır. Bu şirketlerden en büyüğü BP’dir ve BP Azerbaycan’da enerji projelerinin yanısıra birçok kültürel projeler de gerçekleştirmekle

Azerbaycan ve İngiltere arasında kültürel ilişkilerin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde Azerbaycan İngiltere ilişkilerinin genel tarihi ve özellikle 1991'de Azerbaycan bağımsızlık kazandıktan sonra geliştirilen siyasi, ekonomik, özellikle enerji, sosyal-kültürel ve güvenlik ilişkileri araştırılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise 1991-1993 yıllarını kapsayan dönemde Azerbaycan gazetesinde İngiltere imajının değerlendirilmesi için makaleler taranmış ve genel imaj çizilmiştir. Genel olarak taranan makaleler siyasi, ekonomik, sosyal-kültürel ve güvenlik başlıklarıyla bölünmüş, aynı zamanda olumlu, olumsuz veya tarafsız olarak üç temel kriter üzerinden değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AZERBAYCAN-İNGİLTERE İLİŞKİLERİ

1.1. AZERBAYCAN-İNGİLTERE İLİŞKİLERİNİN GENEL TARİHÇESİ

Azerbaycan hükümeti 1991'den itibaren 3 farklı politik dönem ve farklı siyasi strateji benimsemiştir. Azerbaycan bağımsızlık kazandıktan sonra ilk Cumhurbaşkanı olan Ayaz Mutalibov (1990-1992) Rusya yönümlü politik hatt izlemiş, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) üyeliğine girmiş, Dağlık Karabağ sorununun çözümünde daha çok kritik noktaya gelmesine neden olan Hocalı soykırımından sonra hakimiyetten gitmiştir. Ondan sonra hakimiyete gelen Ebülfez Elçibey döneminde (1992-1993) Pantürkist siyasi hattı izleyerek Azerbaycan'ın birçok devletler tarafından uluslararası alanda dışlanmasına neden olmuştur. Onun döneminde, Ekim 1992'de Özgürlük Destek Yasası'na 907. düzeliş ile ABD Azerbaycan'ı yardım edeceği ülkeler sırasından çıkarmıştır. Aynı zamanda Rusya askeri kuvvetlerinin de ülkeden çıkarılması süreci tamamlanmıştır. Haziran 1993'de ise Azerbaycan politikasının üçüncü dönemi, Aliyevler dönemi başlamıştır. Haydar Aliyev hakimiyete geldiği günden itibaren dengeli dış politika hattı izlemeye başladı. O hem Rusya hem de Batı devletleri ile aynı zamanda eşit şekilde ilişkiler kurmaya ve geliştirmeye önem verdi. H. Aliyev ilk yurtdışı ziyaretini 5-8 Eylül 1993 arasında Moskova'ya yapmıştır (Mehdiyev, 2011: 85-97). Lakin o, Azerbaycan'ın Batı ile ilişkilerinin geliştirilmesinde, özellikle enerji politikasının kullanılmasında daha büyük önem vermiştir. Dünyanın en önemli güçlerinden, aynı zamandan BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinden biri olan İngiltere ile diplomatik ilişkiler de bu dönemde kurulmuştur.

Azerbaycan'la İngiltere arasında ilişkiler daha 16. yüzyılda gelişmeğe başlamış, İngiliz burjuvazisi yeni hammadde peşinde Azerbaycan topraklarını keşfetmiştir. O dönemde karada ve sularda Osmanlı İmparatorluğu hakimdi. Bu liderliği kendisi üstlenebilmesi için İngilizler Rusya ile anlaşarak Rus topraklarından geçip, Volga-Hazar yolu ile Orta Asya'ya ve oradan da Hindistan'a ulaşabilmiş ve dünya liderliğini üstlenmişler. Bununla ilgili İngilizler birkaç kere Sefeviler devleti resimleri ile de görüşmüşler. 19. yüzyılda Azerbaycan toprakları Çar Rusyası ve İran arasında bölünmüş ve bu dönemde, yani 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başları, Azerbaycan İngiltere ilişkileri Çar Rusyası'na dahil olan Azerbaycan'da petrol sanayisinin oluşum ve gelişim sürecine denk gelmiştir. 1904'de İngiltere petrol ihtiyacının %47'ni Bakü'nün doğal kaynaklarından elde etmekteydi. Bu dönemde Bakü'de İngilizlerin "Shell" şirketi ile yanısıra diğer 6 büyük şirket daha faaliyette idi. I. Dünya Savaşı sırasında Başbakanı Uinston Churchill'in İngiliz donanmasında kömürün petrolle değiştirilmesi emirinden sonra Bakü petrolüne ilgi daha da artmıştır (Yergin, 2011: 102-109). Çar Rusyası'nın dağılması ve I. Dünya Savaşının sonlanma döneminde İngilizler Azerbaycan'a ve zengin enerji kaynaklarına sahip olmak istiyorlardı ve bu nedenle general Denstervil'in komandanlığında İngiliz ordusu Haziran 1918'de Azerbaycan'a gelmiş, lakin Osmanlı yardımı ile Eylül 1918'de kovulmuştur. Osmanlı savaşı kaybettiğine göre 30 Ekim 1918 Mudros Antlaşması gereği Azerbaycan topraklarını terkettikten sonra, İngilizler yeniden general Tomson'un komandanlığı altında Azerbaycan'a girmişler. 1918-1920 yıllarında mevcut olmuş Azerbaycan Halk Cumhuriyeti (AHC) bağımsızlığı İngiliz Lord Kerzon'un teklifi ve ısrarıyla dünya güçleri tarafından da de-fakto tanınmıştır. Bunun temel nedenlerinden biri de Azerbaycan'ın enerji zengini olması ve bu

kaynaklarla ilgili İngilizlerin özel planlarının olması idi (Həsənov, 2000: 55-57). 20 Ocak 1920`de AHC`nin bağımsızlığı tanındıktan sonra ülkede kurulan 16 diplomatik temsilcilikden biri de İngiltere`ye ait olmuştur. Lakin AHC fazla yaşayamadı ve Nisan 1920`de Azerbaycan`da Sovyet Cumhuriyeti kuruldu (Məmmədov, 2017: 27).

Sovyetler Birliğı`nin ilk dönemlerinde, yani 1930`lu yıllara kadar İngilizler Azerbaycan`da faaliyette olmuş, “Metropolitan-Vickers” şirketi Bakü`nün elektrikleştirilmesi çalışmalarını yürütmüş, bundan sonra ise Azerbaycan İngiltere ilişkileri sadece kültürel çatı altında devam etmiştir. Yalnız 1991`de bağımsızlık elde edildikten sonra Azerbaycan serbest dış politika hattı izleme imkanı bulmuş ve İngiltere ile da ayrıca ikili ilişkilerini geliştirmiştir. 18 Ekim 1991`de bağımsızlık hakkında Anayası Kanunu ile Azerbaycan bağımsızlığı ilk kez resmi şekilde ilan edilmiş ve bu kanun 29 Aralık 1991`de halk oylamasına çıkarılarak ümumhalk sesiyle kabul edilmiştir (Vəliyeva, 2011: 3). Bu oylamanın hemen ardından, 2 gün sonra, başka sözle 31 Aralık 1991`de İngiltere Azerbaycan bağımsızlığını resmi olarak tanıdığını bildirmiştir.

Azerbaycan`la İngiltere siyasi, ekonomik, sosyal-kültürel, askeri alanlarda ilişkiler kurmuş, en önemlisi ise enerji alanında işbirliği geliştirmiştir. İngiltere`ni Azerbaycan`la işbirliğini geliştirmeğe sevk eden birçok unsurlar vardır. Bunlardan en önemlisi, Azerbaycan`ın jeopolitik açıdan elverişli konumu, Avrupa-Asya ulaşım-komünikasyon sisteminin tam merkezinde yerleşimi, BDT üyeleri arasında Batı yönümlü politikası ile farklanması, dış politika açısından Batı`ya büyük önem vermesi ve enerji kaynakları açısından zengin olmasıdır. Azerbaycan`a en fazla yabancı yatırım yapan devlet Birleşik Krallık, yani İngiltere`dir (Vəliyeva, 2011: 546). Azerbaycan`daki yabancı

yatırımların %50'e yakını İngilizlere ait olmakta ve burda İngiltere'nin 400 civarı şirketi çalışmaktadır (SAM, 2016: 87).

İngiliz kökenli British Petroleum (BP) şirketi Azerbaycan'da faaliyette bulunan en önemli şirketlerdendir. İngiltere Azerbaycan'ın en büyük yabancı yatırımcı ve strateji ortağı olarak ülkenin ekonomik açıdan büyümesinde büyük rol oynamıştır. Bu ortaklık ve işbirliği, 2017'de "Asrın Anlaşması"nın 2050'e kadar uzatılması hakkında daha bir anlaşmanın imzalanması ile sonuçlanmış ve yeni anlaşmaya göre BP'nin hisseleri %35'den %30'a azaltılarak, SOCAR'ın hisseleri %11.6'dan %25'e arttırılmıştır ("Yeni əsrin müqaviləsi" imzalandı -Tarixi saziş və növbəti 32 il üçün qarantiya,

<http://www.moderator.az/news/191851.html>, 2017).

Azerbaycan kendi enerji kaynaklarını Batı'ya ihrac etmek için çalışmalara başladığı andan itibaren Rusya'nın ters tepkisi ile karşılaşmış ve birçok sorunlarla karşılaşmıştır. Örneğin, daha İngiliz kökenli British Petroleum şirketinin öncüllüğü ile Azerbaycan enerji kaynaklarının yabancı şirketler tarafından çıkarılması ve ihracı için yapılan uluslararası "Asrın Anlaşması"nın imzalanmasından önce, yani Nisan 1994'de, Rusya Dışişler Bakanlığı Birleşik Krallığa resmi protesto notası vermiş, "Hazar denizinin Azerbaycan bölgesi" kavramının tartışmalı olduğunu ve bu bölgede hidrokarbon enerji kaynaklarının (yani petrol ve doğalgaz) üretilmesi ve yurtdışına nakliyesinin yasadışı olacağını bildirmiştir. Moskova'dan İngiltere'ye gönderilmiş bu nota hakkında Azerbaycan'a herhangi bilgi verilmemiştir. Lakin bu konuda Azerbaycan ve İngiltere'nin ortak çıkarları Moskova inisiyatiflerini etkisiz bırakmış ve Azerbaycan'ın serbest enerji politikası yürütmesine olanak sağlamıştır. 5 Ekim 1994'de ise Rusya BM'e protesto mektubunda "Deniz Hukuku" konusunu gündeme kaldırarak Azerbaycan'ın Hazar denizindeki

haklarını kısıtlamaya çalışmıştır. Bu protesto 20 Eylül 1994'de imzalanan "Asrın Anlaşması"ndan birkaç hafta sonra verilmiştir. 1997'de Rusya da bu anlaşmaya katılmakla, Hazar denizinin Azerbaycan bölgesinde yerleşen Kepez petrol sahasında arama ve geliştirme işlemlerini üstlendikten sonra Hazar'ın Azerbaycan bölgesini de facto tanımış ve Azerbaycan'ın Batı ile enerji ve ekonomik ilişkilerini geliştirmesine onay vermiştir (Mehdiyeva, 2011: 112-125).

H. Aliyev Azerbaycan Cumhurbaşkanı olarak görevinin ilk aylarında devletin dış politika sorunları ve çözüm yolları önerileri ile ilgili kamu eğitimi vermek istiyordu. 1995'de o, politika başarılarına dikkat çekmeye başladı: "Ben dünyanın en büyük devletlerinin başkanları ile buluşmuş, ABD Cumhurbaşkanı Bill Clinton'la görüşme yapmışım... Azerbaycan'ın daha önce ne zaman böyle bir imkanı olmuştur? Azerbaycan'ın başkanları daha önce ne zaman diğer devletlerin cumhurbaşkanları ile yüz-yüze oturarak uluslararası ilişkiler konusunda eşit haklara sahip aktörler olarak görüşe ve tartışa bilmişler? Sadece bu değil! Günümüzde ben, Rusya, ABD, Fransa, İngiltere, Almanya ve Çin gibi devletlerin liderleri ile görüşmüşüm" (Handel, 1990: 68). Böylece H. Aliyev döneminden itibaren Azerbaycan ve İngiltere arasında kurulan sıkı siyasi ve ekonomik bağlar ve diğer alanlarda ilişkiler yüksek düzeyde devam ederek ve daha da geliştirilmesi planlanmaktadır.

1.2. 1991 SONRASI SİYASİ İLİŞKİLER

SSCB dağıldıktan sonra 18 Ekim 1991'de Azerbaycan bağımsızlığını ilk kez resmi şekilde Anayasa Kanunuyla ilan etti. 29 Aralık 1991'de ise bağımsızlık ilanı kanunu ümumhalk oylamasına çıkarılarak tüm halk tarafından kabul edildi. Bundan 2 gün sonra ise, başka sözle 31 Aralık

1991`de Azerbaycan`ın bağımsızlığını ilk tanıyan devletlerden biri İngiltere oldu. Bu andan itibaren iki devlet arasında resmi ilişkiler kurulmuş ve işbirliği çalışmaları geliştirilmeğe başlanmıştır. İki devlet arasında diplomatik ilişkilerin kurulması hakkında anlaşma 11 Mart 1992`de imzalanmıştır. Bu anlaşma, İngiltere Dışişler Bakanı Duglas Hoqq`un ve İngiltere`nin Moskova`daki Büyükelçisi R. Breytveyt`in Bakü`ye ziyareti kapsamında elde edilmiştir. Ziyaretin diğer amacı ise Dağlık Karabağ savaşı ile ilgili yerinde bilgi elde etmek, savaşın durdurulmasına ve barışın elde edilmesine yardım etmek idi. Ziyaret zamanı Duglas Hoqq, Ermenistan`ın İngiltere`deki en güçlü destekçilerinden Lordlar Palatası üyesi, Hristiyan köktendinci Baronessa Kerolayn Koks`un faaliyetinin devlet pozisyonunu göstermediğini, İngiltere`nin Dağlık Karabağ sorununda tarafsız pozisyona sahip olduğunu bildirmiştir (Rzayev, 2017: 401) .

11 Temmuz 1992 tarihinde ise İngiltere`nin Azerbaycan`a atadığı Büyükelçisi Brayan Foll diplomatik kimliğini Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebülfez Elçibey`e sunmuştur. Böylece, İngiltere`nin Rusya Federasyonu`ndaki Büyükelçisi aynı zamanda Azerbaycan Büyükelçisi de oldu. Azerbaycan`ın başkenti Bakü`de İngiltere Büyükelçiliği Eylül 1993`de, İngiltere`nin başkenti Londra`da ise Azerbaycan Büyükelçiliği Ocak 1994`de açılmıştır (Azərbaycan - Böyük Britaniya münasibətləri, <http://mfa.gov.az/files/file/Az%C9%99rbaycan-B%C3%B6y%C3%BCk%20Britaniya.pdf>, 2017). 1992`den itibaren Azerbaycan ve İngiltere sıkı iktaraflı işbirliği ve ortaklık içerisindeler ve bu çalışmalarını hem de Birleşmiş Milletler, AGİT, Avrupa Konseyi, NATO vb. uluslararası örgütler kapsamında da devam ettirmekteler. İktaraflı ilişkiler çeşitli alanlarda ve konularda işbirliğini, yüksek

düzeyle politik diyalogları, ticaret ve yatırımları, aynı zamanda kültürel ve insani yardım gibi sosyal alanları kapsayacak şekilde geliştirilmiştir. Siyasi bakımdan Azerbaycan İngiltere için Kafkas ve Hazar bölgesindeki itibarlı ortak olarak görölmektedir. 1992-1993 yıllarında İngiltere resimleri Azerbaycan'la kapsamlı ikitaraflı ilişkileri geliştirmek istediklerini defalarca bildirmiş ve birçok pratik adımlar atmışlar. Eylül 1992'de İngiltere'nin eski Başbakanı Margaret Tetçer'in sanayi ve ticaret bakanı Maykl Hezltayn'ın ve "British Petroleum" petrol şirketinin başkanlarının Bakü'ye ziyareti ve bunun ardından Başbakan Con Meycor'un Azerbaycan Cumhurbaşkanına resmi mektup göndermesi, İngiltere'nin Azerbaycan'a karşı olan ilgisinin belirtisiydi. Lakin o dönem Azerbaycan liderleri İngiltere ile ilişkilerin geliştirilmesi için önemli bir adım atamadılar. 22 Haziran 1993'de, Azerbaycan içsavaşla karşı karşıya durduğu bir zamanda, Cumhurbaşkanı E. Elçibey Bakü'yü terkederek gitmiş ve Cumhurbaşkanı koltuğunu bırakarak ücra bir köye sığınmıştır. Böyle bir zamanda İngiltere'nin Rusya ve Azerbaycan'daki Büyükelçisi Brayan Foll, o dönem Azerbaycan Cumhuriyeti Ali Sovyet'i Başkanı görevini yürüten Haydar Aliyev'le görüşmüş, yaranmış durumdan İngiltere'nin de endişe duyduğunu ve her türlü yardıma hazır olduğunu bildirmiştir Yüksek seviyeli görüşler iki devlet arasındaki farklı alanlarda ilişkilerin kurulması ve başarıyla yürütölmesi açısından önem taşımaktadır. Azerbaycan'ın 1993 yılından itibaren iktidara gelen Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'in döneminde İngiltere ile ilişkiler baya ilerletildi ve Aliyev'in Cumhurbaşkanı olarak kabul ettiği ilk resmi ziyaretçisi İngiltere Dışişler Bakanı Duglas Hogg olmuştur. Hogg, İngiltere'nin Azerbaycan'la hertaraflı ilişkileri geliştirmek isteğini bildirmiş ve Dağlık Karabağ konusunda ise, Azerbaycan'ın toprak bütönlüğünü tanıdığını bildirmiştir. Diğer önemli gelişme ise İngiltere

Parlamentosunun lider grupu Muhafazakarlar`ın temsilcilerinin Bakü ziyareti ve H. Aliyev`le görüşmeleri olmuştur. 1993`ün sonunda İngiltere Başbakanı Con Meycor, H. Aliyev`e resmi mektub göndermiş ve görüşme isteğini bildirmiştir (Həsənov, 2000: 58-61).

Azərbaycan Cumhurbaşkanı H. Aliyev`in İngiltere`ye ilk resmi ziyareti 19-23 Şubat 1994 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaret Azərbaycan ve İngiltere arasında siyasi ilişkilerin mevcut durumunun temelini oluşturmuştur. Bu görüşler zamanı 23 Şubat 1994`de Azərbaycan ve İngiltere arasında mevcut yasal zemini oluşturacak bir sıra anlaşmalar imzalanmıştır. Bu anlaşmalar aşağıdakilerdir:

1. Eğitim, Bilim ve Kültür Alanlarında İşbirliği Anlaşması
2. Çifte Vergilendirme Sözleşmesi
3. Enerji İşbirliği Muhtırası
4. İletişim Alanında Anlaşma Muhtırası
5. Hava Hizmetleri Anlaşması

1994-1995 yıllarında ikitaraflı görüşmelerin sayısı daha da artmış ve birçok alanlarda işbirliğinin temelleri atılmıştır. Bu temellerden biri de 20 Eylül 1994`de “Asrın Anlaşması”nın imzalanması ile oluşmuştur.

H. Aliyev`in Birleşik Krallığa ikinci resmi ziyareti 19-24 Temmuz 1998`de gerçekleşmiştir.

13-14 Aralık 2004`de Azərbaycan`nın yeni Cumhurbaşkanı İlham Aliyev İngiltere`ye resmi ziyaret yapmıştır.

6-7 Ağustos 2012`de İ. Aliyev İngiltere`de baştutan 2012 Olimpik Oyunlarına katılarak aynı zamanda Başbakan David Cameron ile görüşmek için Londra`da çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

İ. Aliyev`in 2004, 2009, 2012 yıllarında İngiltere`ye yaptığı resmi ziyaretleri yüksek düzeyli politik diyalogun ve ikili ilişkilerin daha da geliştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Cumhurbaşkanları ve Bakanlar tarafından gerçekleştirilen yüksek düzeyli görüşler zamanı imzalanan, iki ülke arasında yasal zemini oluşturan diğer temel anlaşmalar aşağıdakilerdir:

1. Azerbaycan-İngiliz Ticaret ve Sanayi Konseyi`nin oluşturulması hakkında Anlaşma Muhtırası (29 Kasım 1995)
2. Yatırımların korunması ve teşviki Anlaşması (4 Ocak 1996)
3. Gümrük meseleleri ile ilgili Anlaşma Muhtırası (7 Temmuz 1997)
4. Dostluk ve ortaklık hakkında Ortak Deklarasyon (21 Haziran 1998)
5. Savunma işbirliği hakkında Anlaşma Muhtırası (21 Ağustos 2004)
6. Cumhurbaşkanı İ.Aliyev`in Londra`ya resmi ziyareti sırasında imzalanan Ortak Bildiri (14 Aralık 2004)
7. Cumhurbaşkanı İ. Aliyev`in Londra`ya resmi ziyareti sırasında imzalanan Ortak Bildiri (13 Temmuz 2009) (Bilateral Relations, <http://london.mfa.gov.az/content/3>, 2017).

İngiltere, Ermenistan ve Azerbaycan arasındaki Dağlık Karabağ sorununun barış ve kalıcı çözüm yoluyla, uluslararası hukuk normları ve prensipleri esasında halledilmesine destek vermektedir. İngiltere Azerbaycan Cumhuriyeti`nin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü tanımakta ve AGİT Minsk Grubu`nun üyesi olarak Dağlık Karabağ`ın da uluslararası ilişkilerdeki “toprak bütünlüğü prensipi” ile halledilmesine yardım etmektedir.

Azerbaycan ve İngiltere çeşitli uluslararası örgütler, hatta İngiltere BM Güvenlik Konseyi`nin daimi üyesi iken, Azerbaycan 2011-2013 yılları arasında, Konsey`in iki senelik daimi olmayan üyesi olurken de, aynı uluslararası çatıların altında da işbirliklerine devam etmekte.

Azerbaycan ve İngiltere aynı zamanda Afganistan`da askeri işbirliği içerisinde bulunmakta ve devamlı barış ve güvenlik ortamının kurulmasında da işbirliği içerisinde çalışmaktadırlar. İngiltere hemde Azerbaycan`ın Avrupa kurumlarına entegrasyonu sürecine destek vererek Azerbaycan`la ilişkilerinin yüksek düzeyini korumaktadır. AB-Azerbaycan ilişkileri kapsamında İngiltere de kendi yardımları ile ilgili taraf kısmında olmuştur. Örneğin, AB tarafından finanse edilen ve İngiltere`nin “Oxfam” Uluslararası Sivil Toplum Örgütü tarafından organize edilen “Azerbaycan`da ulusal strateji ve küçük çiftlik işletmelerine destekle gıda güvenliğinin artırılması” projesini gösterebiliriz. Diğer taraftan AB kapsamında Ermenistan-Azerbaycan ve Dağlık Karabağ ilişkilerinin değerlendirilmesine İngiltere`nin tepkisidir. Resmi olarak Azerbaycan`ın toprak bütünlüğü İngiltere tarafından tanınsa da, AB kapsamında Ermenistan ile de ilişkiler geliştiriliyor. Örneğin, Gürcistan toprakları Abhazya ve Güney Osetya Rusya yardımı ile ülkeden ayrıldıktan ve Ukrayna toprağı Kırım Rusya tarafından ilhak edildikten sonra AB, Kırım, Donetsk, Lugansk, Abhazya ve Güney Osetya resmlerine karşı vize yasağı yapmış, ama Dağlık Karabağ ayrılıkçılarına karşı böyle bir vize yasağı yok ve hatta Dağlık Karabağ rejiminin “lideri” Bako Saakyan defalarca hiçbir sınırlama olmadan Fransa ve İngiltere`ye ziyaret yapmıştır (Qurbanov, 2017: 348).

1.3. 1991 SONRASI EKONOMİK VE ENERJİ İLİŞKİLERİ

Azerbaycan`la İngiltere`ni derin ekonomik ilişkiler ve özellikle de enerji alanında işbirliği çalışmaları bağlamaktadır. Azerbaycan bağımsızlık kazandıktan sonra kurulan siyasi ilişkiler ekonomik alanda da ilişkilerin gelişimini etkilemiştir. Özellikle eski Başbakan Margaret Tetçer`in

Bakü'ye resmi olmayan ziyareti Bakü enerji kaynakları uğruna Amerikanlarla rekabet içerisinde olan İngiliz şirketlerinin pozisyonunu pekiştirmiştir. “Çırak” yatağında ve “Şahdeniz” doğalgaz alanı rezervlerinin belirlenmesi ve üretime hazırlık işlerinin yapılması için Azerbaycan hükümeti, BP ve onun geleneksel ortağı Norveç “Statoil” şirketleri arasında işbirliği anlaşması imzalandı. Bu anlaşmanın imzalanması töreninde Tetçer de vardı. Bu anlaşmadan sonra ABD Kongresi Azerbaycan'a yardımları yasaklayan 907. düzelişi kabul etmiş ve bu da Azerbaycan'ın İngiltere ile daha da fazla yaklaşmasına neden olmuştur. Tetçer'in ziyareti ardından Sanayi ve Ticari Bakanı Hezeltayn'ın Bakü ziyaretini yapması iki ülke arasında ticari ve ekonomik işbirliği hakkında bildiri imzalanması ile sonuçlanmıştı. Şubat 1993'de Moskova'ya ziyarete gitmiş, o dönem Nahçıvan Ali Meclis Başkanı olan Haydar Aliyev, Büyükelçi Brayan Foll'la görüşmüş ve blokaj durumunda olan Nahçıvan'a İngiltere hükümetinden mali-ekonomik yardım istemiştir. İngiltere ile ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi için en önemli adımlardan biri Haydar Aliyev'in ziyareti sırasında atılmıştır. Bu ziyaret sırasında BP ve Statoil şirketlerinin teşkil ettiği Büyük Britanya Sanayicileri Konferansına katılarak nutuk yapan H. Aliyev, İngiliz işadamlarını tamamen serbest piyasa ekonomisine geçit yapmak isteyen Azerbaycan'a yatırım yapmaya çağırmıştı (Rzayev, 2017: 401-402).

H. Aliyev, hem de İngiltere'nin “CPT”, “Kayzer Engineering”, “British Petroleum”, “John Brown” vd. büyük şirketlerinin başkanları ile görüşmeler yapmış, bu şirketlerle Azerbaycan arasında petrol, elektronik, kimya, tarım vd. alanlarda kapsamlı işbirliği, Azerbaycan ekonomisinin yeniden kurulması, bu şirketlerle ortak projelerin yürütülmesi yolları hakkında görüşmüştür. Bu görüşmeler,

Azerbaycanlının ulusal amaçlarına hizmet eden “petrol diplomasisi” gibi tanınmıştır. Bu dönemde Azerbaycanın İngiltere ile enerji alanında ilişkileri derinleştirmesi Rusya tarafından hoşnutsuzlukla karşılanmış ve Rusya İngiltere’nin Büyükelçisine nota vererek “Hazar denizinin Azerbaycan sektörü” kelimesi kullanılmasına itiraz etmiş ve yürütülen tüm projelerde tüm Hazar etrafı devletlerin onayının olmasını talep etmiştir. İngiltere’nin Enerji Bakanı Tim Eggar’ın Azerbaycan’a ziyareti ve H. Aliyev’le bu konuyu görüşmesinden sonra İngiltere Azerbaycan’la enerji işbirliğini devam ettirmekte ısrarlı olduğunu açıklamıştır. Rusya ile anlaşmazlığı çözmek için Rus şirketleri de yeni enerji projesine davet edilmiş, aynı zamanda Hazar denizinin ulusal sektörlere bölünmesinin Rusya çıkarları için de yararlı olucağına inandırılmıştı. Petrol diplomasisinin zirvesine 20 Eylül 1994’de “Asrın Anlaşması” ile, başka sözle Azeri-ırag-Güneşli petrol yataklarının işlenmesi için BP şirketinin başkanlığındaki Azerbaycan Uluslararası Emeliyat şirketi ile Hasılanın hisse blğs hakkında anlaşma ile varılmıştır. Aynı gün İngiltere Başbakanı Con Meycor, H. Aliyev’e tebrik mektubu göndermiş, Enerji Bakanı Tim Eggar ise H. Aliyev’le görüşmüştür. Görüşte Aliyev: “Biz artık ortağız” demişti. Tam da bu anlaşmadan sonra, Ekim’in başlarında Azerbaycan’da devlet darbesi yapılmaya kalkışılmış, lakin girişim başarısız olmuştur (Rzayev, 2017: 405-407).

29 Kasım 1995’de İngiltere’de çalışma ziyareti gerçekleştiren H. Aliyev, Adam Smith Enstitüsü’nün dzenlediğı “Azerbaycan’da yatırım imkanları” konulu uluslararası konferansa katılmış ve “Azerbaycan yabancı yatırımcılar için açıktır” demiştir (Mehdiyev, 1998: 17)

28 Kasım 1995’de Haydar Aliyev Adam Smith Enstitüsü tarafından düzenlenen “Azerbaycan’da yatırım imkanları” konulu konferansa katılmak için İngiltere’ye ziyaret yapmıştır. Bu ziyaret sırasında birçok

mühim görüşler geçirilmiştir. Konferans zamanı Azerbaycan-İngiltere Ticaret-Sanayi Konseyi yaratılması hakkında Muhtıra imzalanmıştır (Azərbaycan-Böyük Britaniya münasibətləri, <http://lib.aliyev-heritage.org/az/7540160.html>, 2017).

Azerbaycan İngiltere ekonomik ve enerji ilişkilerinin önemli bir sayfasını Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) petrol boru hattı projesi tutuyor. Bu proje daha 1993`de Azerbaycan`da E. Elçibey iktidarı döneminde ortaya atılmıştı. İlk başlarda BTC projesine karşı gelen BP şirketi, sonradan İngiltere`de iktidara gelen Toni Blayer ve Leyboristler Partisinin politik hattına uygun şekilde projeyi desteklemeye başladı.

BTC Anlaşması, 18 Kasım 1999 AGİT`in İstanbul`da Zirve toplantısında imzalanmıştır. BP, Azerbaycan petrol rezervlerinin bu hattı doldurabilecek kadar çok olduğunu bildirdikten sonra, Fransa`nın Total şirketi de konsorsiyuma katılmaya karar verdi. 3-5 Haziran 2002`de geleneksel olarak gerçekleştirilen yıllık “Petrol-Doğalgaz 2002” Fuarına katılmak için İngiltere Sanayi ve Enerji Bakanı Brian Wilson Bakü`ye ziyaret yapmış ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı H. Aliyev ile görüşmüştür. Bu görüşmeler sırasında BTC hakkında da konuşulmuştur. Bu görüşmeden az sonra ise, 2 Ağustos 2002`de Londra`da BTC Boruhattı Şirketi kurulması hakkında anlaşma imzalandı. Bu anlaşmayı imzayan şirketler, İngiltere`den BP, Azerbaycan`dan SOCAR, Türkiye`den TPAO, ABD`den UNOCAL, Norveç`ten STATOIL, İtalya`dan ENİ, Japonya`dan ITOCHU ve ABD`dan daha bir şirket DELTA HESS olmuştur. BP toplam hisselerin %38.21`e, SOCAR ise %25`e sahip oldu. 2002`de BP kendi hisselerinin %2.5`ni ABD enerji şirketi ConocoPhillips`e sattı. 2003`de inşasına başlanan hatt, artık 10 Mayıs 2005`de petrolle doldurulmaya başlamış ve 1 yıl sonra petrol ihracına başlanmıştır (Babalı, 2005: 44-47).

1998-2005 yıllarında Azerbaycan İngiltere ilişkilerinin yükselen hatt üzre geliştirilmesinde ABD faktörü büyük rol oynamıştır. 2003`de Azerbaycan, İngiltere Başbakanı Toni Bleyer tarafından ileri sürülen Hasıla Sanayisinde Şeffaflık Girişimi`ne katılan ilk ülkelerden biri olmuştur. Ticari-ekonomik işbirliğini geliştirmek amacıyla 2 Mart 2015`de Bakü`de Azerbaycan ve İngiltere Hükümetleri arasında imzalanan anlaşma memorandumundan az sonra ekonomik işbirliği üzre Ortak Hükümetlerarası Komisyon kurulmuştur. 25 yıllık dönemde Azerbaycan ekonomisine toplam 23 milyar civarı dolardan fazla yatırım yapan İngiltere ile Azerbaycan`ın ticari cirosu 449.7 milyon dolar hacmindedir. İngiliz şirketleri Azerbaycan`ın petrol endüstrisinde birinci en önemli aktör, petrol dışı sektörde ise ikinci en önemli aktördür. Petrol-dışı sektöre İngiliz yatırımları toplam yabancı yatırımların %16`ı değerindedir. Genel olarak, İngiltere`nin Azerbaycan ekonomisine toplam yatırımları ise Azerbaycan`daki yabancı yatırımların %50`den fazladır. İngiliz şirketleri aynı zamanda inşaat, hizmet (audit ve hukuk yardımı), eğitim gibi petrol-dışı sektörlere de yatırımlar yapmışlar. Lakin en büyük aktör hala BP olarak kalmaktadır. İngiltere Azerbaycan ekonomisine en fazla yabancı yatırım yapan ülke statüsünü korumaktadır. Azerbaycan`da 100`den fazla İngiliz şirketi çalışmaktadır. İngilizler 2014`de temlei konulan “Güney Doğalgaz Koridoru” projesinin gerçekleşmesinde büyük yardımlar yapmışlar. Bu koridor 4 unsuru birleştirmektedir. Birincisi, 1999`da keşfedilen “Şahdeniz” yatağının işlenmesidir ki, bunun operatörü de BP`dir. İkincisi, Azerbaycan`ı Gürcistan`la birleştirilen Güney Kafkas doğalgaz hattının genişletilmesidir. Üçüncü unsur, TransAnadolu (TANAP) projesidir ki, Gürcistan`a çekilen hattı Türkiye sınırlarınca taşımayı hedeflemektedir. Dördüncü unsur ise TransAdriatik (TAP) hattıdır ki, bu proje ile

Türkiye`den hatt Yunanistan`a, Arnavutluğ`a, ordan da Adriayik deniziyle İtalya`ya taşınacaktır. Daha sonra diğer Batı Avrupa devletlerine tankerlerle gönderilecektir. Bu projenin büyük kısmı gerçekleştirilmiştir (Rzayev, 2017: 411-414). 14 Eylül 2017`de imzalanan yeni anlaşmaya göre “Asrın Anlaşmasının” 2050 yılına kadar uzatılmış ve böylece, BP daha 32 yıl Azerbaycan`da petrol hasılası operatörü olacaktır. Yeni hasıla payı bölgesüne göre ise, BP - %30.37, SOCAR - %25 almıştır (“Əsrin müqaviləsi”nin müddətinin uzadılması o deməkdir ki., <https://sputnik.az/economy/20170918/411903033/esrin-muqavilesinin-mudetinin-uzadilmasi.html>, 2018). Günümüzədək İngilizlerin Azerbaycan`ın enerji alanında çalışmaları en yüksek düzeyde devam ettirilmiş ve daha uzun süre de ilişkilerin yükselen hatla devam etmesi bekleniyor.

1.4. 1991 SONRASI SOSYAL-KÜLTÜREL İLİŞKİLER

İngiltere`nin Azerbaycan`la yaklaşmasının siyasi, ekonomik ve stratejik nedenleri vardır. Özellikle İngiltere tarihen olduğu gibi, Azerbaycan`da güçlenmekte, gelecekte onun aracılığıyla Fars Körgeziine çıkmakta ve Asya`nın diğer ülkelerine daha rahat ulaşarak rakiplerini önlemek istemekteydi. Bunun için önce kültürel ilişkilerin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Kimlik ve kültür gibi faktörler dış politika kararverme mekanizmasında önemli rol oynadığından iki ülke arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesine, eğitim, kültür ve insani yardımların arttırılmasına özel dikkat ayrılmaktadır. Azerbaycan ve İngiltere arasında kültürel ilişkilerin gelişmesi karşılıklı inam ortamının derinleşmesi açısından önemlidir. Azerbaycan`da İngilterenin kültürel projelerinin büyük kısmı British Petroleum (BP) şirketinin finansesi ile

gerçekleştirilmektedir (Qasimov, 1999: 70). Birçok büyük şirketler gibi BP de Azerbaycan'da birçok projeler gerçekleştirmekte ve sosyal yardımlar yapmaktadır. Örneğin, BP'nin de üye olduğu en büyük projelerden biri BTC petrol boru hattı projesinin çekildiği bölgelerde “Çocukları Koruyalım” isimli sosyal amaçlı proje gerçekleştirilmektedir. Bu proje yalnız Azerbaycan'ı değil, hattın geçtiği Türkiye ve Gürcistan'ı da kapsamaktadır. Bunun yanı sıra “Gelecek Toplum Programı” ülkede aydınlık ve açıklık kurulmasına odaklanmış ve bu program kapsamında yolsuzlukla mücadele çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Lakin bu programların kapasitesi hem arazi, hemde etki gücü açısından çok kısıtlıdır. Ülkede yerel iş ortamının geliştirilmesi için BP/Statoil ortaklığında bir sosyal proje daha 2000'de başlatılmıştı. Lakin program 2004'de sonlanmıştı (Gulbrandsen, 2007: 822-825). 2006'da bir sıra önemli projeler başlatılmıştır, bunlardan biri “Topluma Yatırım Programı”dır. Bu programın amacı toplum ve şirket arasında ilişkilerin geliştirilmesi ve daha fazla sosyal projelere yatırımların akıtılmasını sağlamaktır. Bu program kapsamında görülen işlerden biri, 254 bin dolarlık projedir ki, burda amaç Bibi-Heybat arazisinde elektrik donatım sisteminin yeniden kurulması olmuştur. Tarım, çevre koruması ve suyun temizlenmesi alanında birçok projeler gerçekleştirilmiştir. Okulların tamiri ve yeniden kurulması projeleri de faaliyet alanı içerisine girmiştir (BP in Azerbaijan: Sustainability Report, 2006: 51-53).

Azerbaycan Cumhuriyeti ve İngiltere arasındaki kültürel ilişkilerin temeli, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev ile Birleşik Krallığın Başbakanı John Major tarafından 23 Şubat 1994'de imzalanan “Eğitim, bilim ve kültür alanlarında işbirliği hakkında” Anlaşma ile kurulmuştur. Bu anlaşma kültürel ilişkilerin geliştirilmesi için hukuki kapsamda gerekli imkanlar sağlamak ve Azerbaycan ve İngiltere halkları arasında

eğitim, bilim ve kültür alanlarında ilişkilerin geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra, İngiltere'nin diğer ülkelerde bilimsel ve kültürel ilişkilerini geliştiren temel kurumlardan biri British Council Azerbaycan'da da faaliyettedir. Bu anlaşmanın Madde 14'ü gereği, British Council İngiltere ve Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümetleri arasında eğitim ve kültürel alanlarda temel arabulucudur. A.C. Eğitim Bakanlığı ve British Council arasındaki işbirliğinin olumlu gelişimleri Haydar Aliyev ve Birleşik Krallığın Başbakanı olmuş Tony Blair tarafından 21 Temmuz 1998'de imzalanan Ortak Bildirge'de de değerlendirilmiştir. Bildirge'nin Madde 10'na göre, "Her iki lider British Council'in Azerbaycan'da İngilizce dil öğretimi, eğitim, bilim, teknik yardım ve kültürel alanlarda geniş faaliyetini özellikle beğendiler" (Azərbaycan - Böyük Britaniya münasibətləri, <http://lib.aliyev-heritage.org/az/7540160.html>, 2017).

Son yıllarda İngiltere'de, özellikle kültürel alanda çalışan Azerbaycan kökenli kurumların sayısı artmaktadır. 1997'de kurulmuş İngiliz-Azerbaycan Derneği özellikle sosyal ve kültürel alanlarda ilişkilerin geliştirilmesi için kapsamlı çalışmalar gerçekleştirmektedir. Halen bu derneğin eşbaşkanları Azerbaycanlı profesör Nergiz Paşayeva ve İngiliz Kenneth Forest olmaktadır. Dernek Azerbaycan kültürü ve sanatının İngiltere'de tanıtım ve teşviki ile meşgul olmanın yanı sıra, genç ve başarılı Azerbaycanlıların burdaki faaliyetine de yardım etmektedir.

İngiltere yurtdışında eğitim almak isteyen Azerbaycanlı öğrencilerin temel destinasyonlarından biri olarak ilk sıralarda yer almaktadır. En son bilgilere göre, 2007-2015 yıllarında Azerbaycanlı Gençlerin Yurtdışında Eğitimi Devlet Bursu Programı ile yurtdışında eğitim alan toplam 1842 öğrencinin 419'u İngiltere üniversitelerinde eğitim almıştır. İngiliz dili Azerbaycanlı gençlerin en çok önem verdiği yabancı dildir. Yüzlerle

Azerbaycanlı genç İngilizce öğrenmek amacıyla İngiltere`de farklı kurslar geçiyorlar.

İngiltere`de faaliyette bulunan Azerbaycan kökenli kurumlar ve öğrenci birlikleri aşağıdakilerdir (Bilateral Relations, <http://london.mfa.gov.az/content/3>, 2017):

- Avrupa Azerbaycan Toplumu (The European Azerbaijan Society-TEAS)
- Azerbaycan Evi
- Londra Azerbaycan Pazar günü Okulu (Caspian Khazri)
- SOAS - Azerbaycan Öğrenci Birliği
- Exeter - Azeraycan Öğrenci Birliği
- UCL - Azerbaycan Toplumu
- Cambridge Azerbaycan Toplumu
- Manchester Azerbaycan Toplumu
- Sheffield Azerbaycan Toplumu
- Aberdeen Azerbaycan Toplumu
- Oxford Azerbaycan Toplumu

İngiltere`de eğitim almak isteyenler için “Chevening” burs programı da gerçekleştirilmektedir. Azerbaycanlı öğrencilerin çoğu bu programdan yararlanmaktadır. Özellikle Azerbaycan okullarında geniş yayılan İngiliz dili eğitimini gerçekleştiren Eğitim Bakanlığı`na İngiltere`nin British Council`i yardım etmektedir (SAM, 2016: 89).

1.5. 1991 SONRASI GÜVENLİK İLİŞKİLERİ

1991`de SSCB`den ayrılan ve bağımsız dışpolitika izlemeye başlayan Azerbaycan`ın doğru adımlar atmalı ve düzgün strateji seçmeliydi. Anlaşıyordu ki, Azerbaycan dış politikasını Rusya isteklerine,

Azerbaycan`ın ABD`deki eski Büyükelçisi Hafız Paşayev`in de söylediği gibi, “Monro doktrisinin Rusya versiyonu”na uygun şekilde düzenleyemezdi. Lakin hemde Azerbaycan, bölgede en önemli güç olan Rusya ile dostluk ilişkilerini kesip atamaz ve devam ettirmek zorundaydı. Buna göre de, Azerbaycan kendi bağımsızlığını güvence altına almak için strateji manevralar yapmak zorunda kalmıştı. Bu nedenle de Azerbaycan Batı devletlerine yönelik, özellikle İngiltere`nin BP şirketi ile birlikte enerji projeleri başlatsa da, Rusya şirketlerini de davet etmiş, aynı zamanda Bakü-Novorossiys petrol hattının çekilmesine onay vermiştir (Rzayev, 2017: 406).

Hazırda Azerbaycan ve İngiltere arasında güvenlik ilişkilerinin temelini enerji güvenliği oluşturuyor. Lakin bundan başka, Azerbaycan, Avrupa`nın, özellikle İngiltere`nin Merkezi Asya devletlerine çıkabilmesi açısından strateji önem taşıyor. Merkezi Asya bölgesinin güvenlik sorunları ve çatışmaları küresel açıdan önem taşımakta ve endişe doğurmaktadır. Azerbaycan küresel güvenliğin sağlanması ve korunması çalışmalarında uluslararası örgütler kapsamında İngiltere ile birlikte çalışıyor. Örneğin, 4 Şubat 2016`da Londra`da İngiltere, Almanya, Norveç ve Küveyt`in birlikte düzenledikleri “Suriye bölgesine destek” konferansına Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev de katılmış ve Suriye krizinin halledilmesi için çağırışta bulunmuştur. Lakin bu çağırışı yaparken de, Azerbaycan kendi güvenliği açısından herhangi bir tarafa açık üstünlük ve taraflık yapmamıştır (Rzayev, 2017: 414). Bildiğimiz gibi, Suriye`de yaşanan krizin temel nedenlerinden biri de bölgede birçok küresel güçlerin çıkarlarının çatışmasıdır ki, bunun bir tarafında Batı bloğu, diğer tarafında Rusya vardır.

Azerbaycan İngiltere ile güvenlik ilişkilerini temel olarak uluslararası kuruluşlar kapsamında geliştirmektedir, ama bu alanda da bazı sorunlar

var. Örneğin, AGİT'in Azerbaycan'a karşı silah satışı ambargosu haya yürürlükte olduğu için, İngiltere de Azerbaycan'a silah satamamakta ve askeri alanda ikitaraflı ilişkiler kuramamaktadır. Lakin güvenlik alanında ikili ilişkiler 12 Ağustos 2004'de imzalanan "Azerbaycan ve İngiltere Savunma Bakanlıkları arasında Savunma İlişkileri ve İşbirliği Hakkında" Anlaşma Memorandumu kapsamında gelişmektedir. Bundan sonra iki ülke savunma bakanları arasında daimi görüşler gerçekleştirilmektedir.

9 Mart 2017'de Azerbaycan ve İngiltere Savunma Bakanlıkları arasında Genelkurmay görüşmeleri yapılmış ve iki ülke arasında savunma alanında işbirliği, güncel durum, gelecek perspektifler görüşülmüş, askeri eğitim, barış operasyonları ile ilgili ortak çalışma ve bölgesel güvenlik meselesi konuşulmuştur. Görüşmenin sonucu olarak ise "Azerbaycan ve İngiltere Savunma Bakanlıkları arasında 2017/2018 Yılı için Askeri İşbirliği Planı" imzalanmıştır (Azərbaycan ilə Böyük Britaniya arasında hərbi əməkdaşlıq Planı imzalanıb, <https://mod.gov.az/az/news/azerbaycan-ile-boyuk-britaniya-arasinda-herbi-emekdasliq-plani-imzalanib-17896.html>, 2018). Azerbaycan'ın Savunma Bakanı Zakir Hesenov'la görüşen İngiltere Savunma Bakanlığı Uluslararası Politika Direktörü Nik Gurr, 2016 Eylül tarihinde Londra'da gerçekleşen ikitaraflı görüşmeden sonra savunma işbirliğinin derinleştiğini bildirmiştir. O, hemde Azerbaycan'ın NATO'nun Afganistan misyonuna katılımını yüksek değerlendirmiş ve askeri-teknik alanda işbirliği perspektifleri ile ilgili konuları görüşmüştür (Azərbaycan Müdafiə naziri Böyük Britaniya Nazirliyinin nümayəndə heyəti ilə görüşüb, <https://mod.gov.az/az/news/azerbaycanin-mudafie-naziri-boyuk-britaniyanin-mudafie-nazirliyinin-numayende-heyeti-ile-gorusub-17893.html> 2018). Görüş zamanı imzalanan plan kapsamında, Azerbaycan ve İngiltere Savunma Bakanlıkları arasında güvenlik

işbirliğı planına uygun şekilde 12 Haziran 2017`de Silahlı Kuvvetlerin Telim ve Eğitim Merkezi`nde İngiltere Ordusu ve Azərbaycan Askeri Orkestrasının ortak çıxışı olmuştur (Bakıda Böyük Britaniyanın hərbi orkestrinin nümunəvi çıxışı olub, <https://mod.gov.az/az/news/bakida-boyuk-britaniyanin-herbi-orkestrinin-numunevi-cixisi-olub-18875.html> 2018).

Azərbaycan, NATO`nun “Barış için Ortaklık” Programına (BOP) 4 Mayıs 1994`de katılmış, 3 yıl sonra ise Azərbaycan Cumhurbaşkanı emri ilə NATO ilə işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla Devlet Komisyonu kurulmuştur. Azərbaycan`ın NATO ilə bireysel ortaklığı hakkında belge NATO Genel Sekreteri Y. Sxeffer`e 19 Mayıs 2004`de sunulmuş ve 27 Mayıs 2005 tarihinden ise Azərbaycan, NATO ilə bireysel işbirliğı programına resmen kabul edilmiştir. NATO ilə işbirliğı birkaç yönde geliştirilmektedir. İlk olarak, Azərbaycan askerleri için eğitim, telim kursları düzenlenmektedir ki, bu konuda İngiltere askeri uzmanlarının özellikle yardım gösterdiğini söyleyebiliriz. Bunun yanı sıra NATO uzmanları Azərbaycan arazisinde askeri eğitim veriyorlar, örneğin böyle bir eğitim 20 Ekim 2016`da gerçekleştirilmiştir (Azərbaycanda NATO-nun təlimləri keçirilir, <https://azvision.az/news/102837/azerbaycanda-nato-nun-telimleri-kecirilir.html> 2018) . Hatta Azərbaycan`ın Ali Askeri Okulunda NATO Kafedrası da vardır. Bundan başqa, Azərbaycan NATO kapsamında küresel barış operasyonlarına katılmaktadır. İlk kez 1999`da Azərbaycan`ın 34 kişiden oluşan askeri grupu NATO`nun Kosovo operasyonuna katılmıştır. 2008`e kadar Kosovo operasyonlarında toplam 362 Azərbaycanlı olmuştur. Daha sonra 2003-2008 yıllarını kapsayan dönemde Azərbaycan askerleri NATO`nun Irak operasyonlarında çalışmışlar. Bu dönemde toplam 151 Azərbaycanlı Irak operasyonlarına katılmıştır. 2002`den günümüze kadar ise Azərbaycan

askerleri NATO'nun Afganistan operasyonlarında çalışmaktadırlar. Azərbaycan askerleri özellikle Kabul Uluslararası Hava Limanının muhafaza işlerini gerçektelirtmektedirler (Azərbaycan Respublikası və NATO arasında hərbi əməkdaşlıq, <https://mod.gov.az/az/nato-ile-emekdasliq-028/>, 2018). Bunun yanı sıra, küresel, bölgesel ve ulusal güvenliğe karşı tehtitlerin, özellikle kitveli imha silahları, yanlış enformasyon akışı, kibercinayetler ve terörizmin hızlı gelişiminin yaşandığı bir dönemde Azərbaycan ve İngiltere arasında terörizmle mücadele alanında da işbirliği derinleştirilmektedir.

Azərbaycan'ın en önemli güvenlik sorunlarından biri Dağlık Karabağ'la ilgilidir. Bu konuda İngiltere Azərbaycan'ın pozisyonunu desteklemektedir. Bu pozisyon defalarca İngiliz Hükümeti temsilcileri, Parlamento üyeleri tarafından söylenmiştir (Həsənov, 2000: 68). Bunun yanı sıra, Dağlık Karabağ sorunu ve mülteci meselesine İngiltere tarafından özel diqqat ayrılmaktadır. 2008'de BM Genel Assamble'de, Azərbaycan toprak bütünlüğünü tanıyan, Ermenistanın silahlı kuvvetlerini işgal ettiği arazilerden derhal çıkmasını talep eden rezolüsyon ilan edilirken, ABD ve Rusya'nın karşı çıkmasına rağmen, İngiltere Azərbaycan'ı desteklemiştir (General assembly adopts resolution reaffirming territorial integrity of Azerbaijan, demanding withdrawal of all Armenian forces, <http://www.un.org/press/en/2008/ga10693.doc.html>, 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

AZERBAYCAN BASININDA İNGİLTERE İMAJI (1991-1993)

1991-1993 yılları arasında Azerbaycan SSCB'den yeni ayrılmakta ve siyasi arenaya ilk adımlarını atmaktaydı. Bu dönemde Azerbaycan bağımsızlığı dünya devletleri tarafından tanınmaya başlamış ve birçok devletlerle diplomatik ilişkiler kurulmuştu. Azerbaycan bağımsızlığını ilk dönemde tanıyan ve Azerbaycan'da Ermenistan'la yaşanan Dağlık Karabağ savaşı (1991-1994) nedeniyle sayısı hergün artmakta devam eden göçmen ve mültecilere yardım eden, aynı zamanda Azerbaycan ekonomisine yatırım yapmak için çalışmalara siyasi görüşmelere devletlerden biri İngiltere'dir. Bu bölümdeki çalışma kapsamında Azerbaycan basınında İngiltere imajı değerlendirilecektir. Özellikle de 1991-1993 yılları arası Azerbaycan'da yayımlanan Azerbaycan gazetesi baz olarak ele alınmıştır. Haberler dört ana başlık altında toplanmıştır: siyasi haberler, ekonomik haberler, sosyo-kültürel haberler ve güvenlik haberleri. Değerlendirme kriterleri olarak ise haberin İngiltere'nin Azerbaycan'daki imajını ne şekilde etkilediği açısından olumlu, olumsuz ve tarafsız olmak üzere üç farklı kriter seçilmiştir.

2.1. 1991-1993 YILLARI ARASINDA AZERBAYCAN BASININDA SİYASİ HABERLER

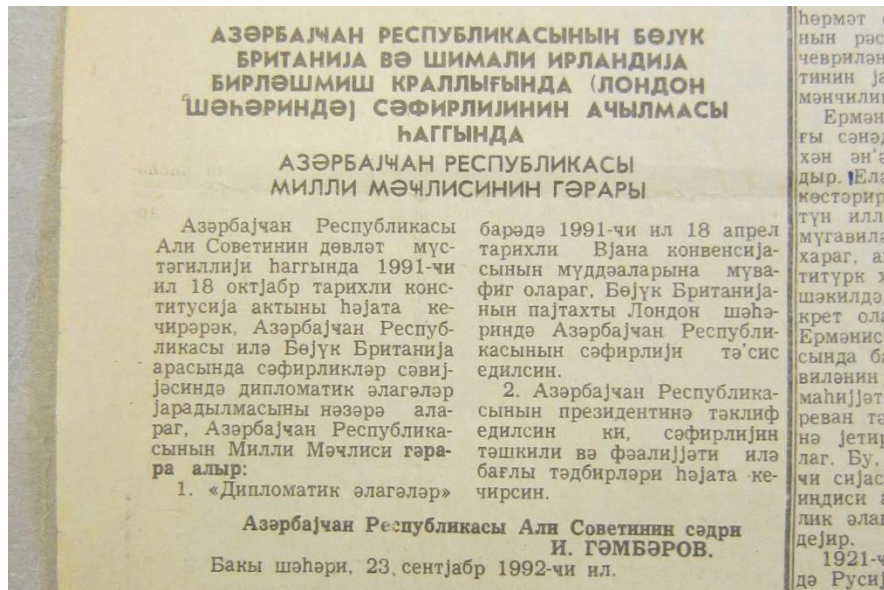
Azerbaycan gazetesinin 25-30 Haziran 1992 tarihli sayısında İngilizler Azerbaycan'da başlıklı makale yayınlanmıştır. Makalede 1918-1919 yıllarında İngilizlerin Azerbaycan'da faaliyeti hakkında geniş bilgi verilmiştir. Habere göre, 1918-1920 yıllarında yaşanan gergin olaylarda Azerbaycan'la ilgili birçok Batı devletlerinin farklı çıkarları vardı ve bunlar arasında özel yere İngiltere sahipti. İngilizler bu bölgenin zengin

doğal kaynakları, “kara kızıl”ına sahip olmak istiyorlardı. İngilizlerin bu iddaaları rakipleri olan Osmanlı ve Almanya’nın bu bölgedeki pozisyonunu zayıflattı. Bu dönem Rusya’da yaşanan iç savaş ve devrim İngiltere’nin Güney Kafkasya politikasının değişmesine, hatta burda oluşan yeni devletleri de-fakto tanınmasına neden oldu. İngiltere tarafından Bakü ve Güney Kafkasya bölgesine ordu gönderilmesi kararı daha Aralık 1917’de alınmıştı. 1918’in başlarında general Denstervil komandasında araştırma grubu bölgeye geldi. 1918’in yazında Enzeli limanı artık İngilizler tarafından tutulmuştu. Antibolşevik güçleri kazanırsa Denstervil menşevik-daşnaksütyun birliğinde topladığı taraftarların da yardımıyla bölgeye ordu yürütecekti. 31 Temmuz 1918’de Bakü Sovyet Kurumu istifa ettikten sonra, 4 Ağustos’ta “Sentrokaspi Diktatörlüğü” ilan edildi ve Bakü’ye İngiliz ordusu girdi. Yerel halk ise kurtarıcı olarak Kafkas İslam Ordusu’nu bekliyordu. Bu dönemde savaşlarda İngilizler sade 180 kişi kaybetmişlerdi, lakin şehiri idare etmek için güçleri yeterli olamadı. 14 Eylül’de Kafkas İslam Ordusu hücumla geçti ve bir gün sonra artık Bakü’ye girdi. Artık 17 Eylül 1918’de Bakü az önce, 28 Mayıs’ta kurulmuş Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti’nin Gence’den sonra yeni başkenti ilan edildi.

Böylece İngilizlerin Bakü faaliyetinin birinci aşaması sona erdi. İngiliz general şehri terkederken Bakü'nün daha sonra tutulacağını, diğer bölgelerin ise AHC hükümetinin tabisiinde kalsa bile, Bakü'nün bura dahil olmayacağını bildirmiştir. Osmanlı'nın I Dünya Savaşını kaybetmesi ve Kafkasya'dan geri çekilmesi ile İngilizler yeniden buraya dahil oldular. 1919 Baharı döneminde Bakü'de 3 bin buçuk İngiliz askeri vardı. İngilizler, petrol, iletişim, ulaşım, petrol taşımacılığı, Bakü-Batum petrol hattı gibi alanları kendi kontrolü altına almışlardı. Lakin aniden İngiliz dış politikasında güçlü değişim yaşandı. İngilizler AHC hükümetini desteklemeye başlamışlardı. 7 Aralık 1918'de ilk Azerbaycan Parlamentosu kurulduğu zaman, tüm politik partiler temsil edilmiş, 26 Aralıkta ise Feteli han Hoyski tarafından yeni hükümet kurulmuştu. Bundan sonra general Tomson Azerbaycan hükümetini tam şekilde desteklediği hakkında bildiri yayınladı. 22 Ocak 1919'da ise

İttifak Güçleri'nin Güney Kafkasya Komandanı general Miln bir daha Azerbaycan hükümetini tanıdığını, Güney Kafkasya devletlerinden hiçbirinin iç işlerine karışılmayacağını bildirdi. Şubatın sonlarında tüm İttifak askerleri Bakü'den çıkarılmıştı ve Nisan 1919'da Bakü'de sadece Azerbaycan kuvvetleri vardı. İngilizler bu bölgedeyken kendi çıkarları uğruna burda halkalar arası, özellikle Ermenistan ve Azerbaycan halkları arasında Dağlık Karabağ uğruna herhangi savaşın ateşlenmesine izin vermemişlerdi. Buna rağmen Ermeni hükümet liderleri ile görüşünde Tomson Dağlık Karabağ'da Azerbaycanlıların fazla kalamayacağını ve gelecekte bu bölgenin ona ait olacağını garanti etmediğini bildirmiştir. Diğer taraftan, Ermeni ulusal konsey üyesi Şahnazarov'la İngiliz polkovniki Şatelvort arasında konuşmada birincisi “kültürlü halkın kültürsüz halka tabi edilmemeliydi” demesine karşılık, ikincisi, “Ermeniler ve Müslümanlar aynı seviyeli kültürdedir” yanıtını vermiş ve herhangi askeri operasyona kalkışırlarsa İngiliz ordularıyla karşılaşacakları tehdidini yapmıştır. Üçüncü taraftan ise, İngilizler Sovyetlerin kurulmasından endişe ettikleri için Rusya'da Denikin kuvvetlerinin kazanmasına yardım etmek istiyor ve tam da bu nedenle, yani Güney Kafkasya'nın Denikin'e bırakılması için Bakü'den gittikleri söylenebilir. 15 Ağustos 1919 tarihinde İngiliz kuvvetlerinin Bakü'den tam şekilde geri çekilmesi başladı ve 5 gün sonra Bakü'de hiçbir İngiliz askeri yoktu (“Англичане в Азербайджане /1918-1918/”, Azerbaycan, S. 30 (145), 25-30.06.1992: 7). Makale 1918-1919 döneminde İngilizlerin Azerbaycan'a karşı tutumunu analiz etmektedir ve İngiltere imajı açısından olumsuz değerlendirilebilir.

Azerbaijan gazetesinin 25 Eylül 1992 tarihli sayısında Azerbaijan`ın İngiltere Büyükelçiliğinin açılması hakkında haber yayınlanmıştır (Azərbaycan Respublikasının Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığında (London Şəhərində) Səfirliyinin Açılması Haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Qərarı, Azerbaijan, S. 3 (446), 25.09.1992: 2). Haberi İngiltere imajı açısından olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azerbaijan gazetesinin 29 Eylül 1992 tarihli sayısında yayınlanan habere görə, bundan bir gün önce Azərbaycan Cumhurbaşkanı İngiltere`nin Dış Ticaret ve Ekonomi Bakanı Maykl Hezeltnayn`ı ve onunla gelen digər kişiləri qəbul etmişdir. Cumhurbaşkanı iki ölkə arasında yaranmış iştirakların gətirilməsinin gərəkl olduğunu və böyük önəm taşıdığını, bunun hər iki tərəf üçün faydalı olacağını, xüsusilə İngiltere ilə siyasi, iqtisadi və mədəni iştirakların gətirilməsinin, Azərbaycan`ın Batı dövlətləri arasında imajının yüksəlməsinə də nədən olacağını bildirmişdir. Cumhurbaşkanı bu ziyarətdən az əvvəl Margaret Tetçer ilə görüşdüyün böyük əhəmiyyət taşıdığını da söyləmişdir. Hezeltnayn samimi qarşılanma üçün təşəkkür etmiş və sonunda İngiltere

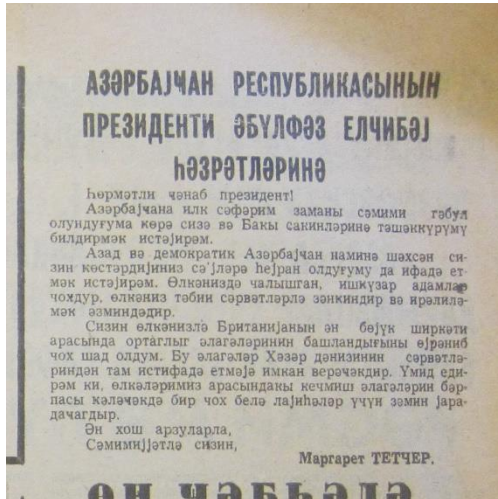
Başbakanı Con Meycor'un resmi mektubunu Elçibey'e iletmiştir ("Azərbaycana Etimad Artır", Azərbaycan, S. 5 (448), 29.09.1992: 1). Haberi İngiltərə imajı için olumlu dəyərləndirə biliriz.

Azerbaijan gazetesinin 30 Eylül 1992 tarihli sayısında İngiltərə Başbakanı Con Meycor'un Azərbaycan Cumhurbaşkanı Ebülfəz Elçibey'e göndərdiği məktup metni yayınlanmışdır. Meycor, önce Azərbaycan'a ziyarət yəpan ilk İngiltərə bakanı Hezltay'ı kabul ettiği için Elçibey'e təşəkkür ediyor ve petrol sahalarının işlətilməsi və gəliştirilməsi haklarının BP şirkətinə verilməsi hakta kararın çox gəzəl bir habər olduğunu bildiriyor, bəyüq rakamlarda yatırımları alkışlıyordu. Meycor, yakın zamanlarda gərçəkələşəcək Parlamento seçimləri ilə ilgili çalışmaları bitirdikten sonra Elçibey'i İngiltərə'ye davət ediyordu. Dağlık Karabağ'ın statüsü ilə ilgili məktupta—"Bununla ilgili hiçbir söz

olamaz, Dağlık Karabağ Azərbaycan toprağıdır” diye yazıyor ve Dağlık Karabağ sorununu Sovyet komünist devleti dağıldıktan sonra Azərbaycan ve Ermenistan`ın demokratik bir devlet kurmasını engelleyen sorun adlandırıyordu. Meycor, sorunun diplomatik yollarla çözümünü tavsiye ediyor ve bu konuda AGİK tavsiyelerine uymaya sesliyordu. Lakin büyük barış büyük ödünler talep ede bilir, lakin şimdilik en önemli mesele ateşkesin elde edilmesidir (“Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Əbülfəz Elçibəy”, Azərbaycan, S. 6 (449), 30.09.1992: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

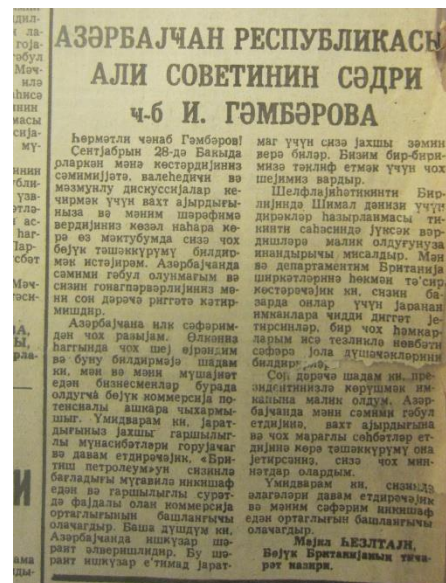
Azərbaycan gazetesinin 30 Eylül 1992 tarihli sayısında yer alan daha bir haber de İngiltere Dış Ticaret ve Ekonomi Bakanı M. Hezltayn`ın Bakü ziyareti ile bağlıdır. Haberede Azərbaycan Cumhuriyeti Başbakan yardımcısı Vahid Ahmedov`un fikrinde, Hezltayn`ın ziyaretinin eski Başbakan ledi Margaret Tetçer`in ziyaretinin devamı olduğu bildiriliyor. Tetçer`in Azərbaycan`ı siyasi açıdan sabit, demokratik ve dünyevi bir devlet olarak İngiltere kamuoyuna sunmasından sonra İngiliz işadamlarının Azərbaycan`a karşı ilgisi biraz daha artmış, Hezltayn`ın ziyareti de bundan sonra mümkün olmuştur. Hezeltayn giderken çok pozitif bir görünüm sergilemiş, ziyareti zamanı hem devlet, hem işadamları ile görüşlerinin başarılı olduğunu, petrol sanayisinden başka sağlık ve telekomünikasyon alanlarında da İngiliz hükümeti ve şirketlerinin Azərbaycan`la işbirliği kuracağını bildirmiştir (“Belə Çıxır Ki, İndiki Nazir Keçmiş Baş Nazirin Məsləhəti İlə Oturub-Durur”, Azərbaycan, S. 6 (449), 30.09.1992: 2). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaijan gazetesinin 2 Ekim 1992 tarixli sayısında İngiltərə eski Başbakanı Margaret Tetçer tərəfindən Azərbaycan Cumhurbaşkanı Ebülfəz Elçibey`ə göndərilən məktub mətni yayınlanmışdır. Məktubda Tetçer, Cumhurbaşkanına kendisini samimi qəbul etdiyinə görə təşəkkürünü

bildirmiş, özgür və demokratik bir Azərbaycan üçün kişisel çabalarına hayran olduğunu açıqlamışdır. Məktubda, Azərbaycan`ın çalışkan, işgüzar insanların çox, doğəl zənginliklərin və ilerlemek arzusunun bol olduğu yazılmışdır. İngiltərənin ən büyük şirkəti ilə işbirliğı çalışmaları başlatılmasından memnun olduğunu bildiren Tetçer, iki ölkə arasında gelecekte ilişkilerin daha da geliştirileceğı ve birçok başka projelerin de başlatılacağına ümit ettiğini bildirmişdir (“Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Əbülfəz Elçibəy. Həzrətlərinə”, Azerbaijan, S. 8 (451), 02.10.1992: 1). Haberi İngiltərə imajı üçün olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azerbaijan gazetesinin 29 Ekim 1992 tarixli sayısında İngiltərə Ticari Bakanı Maykl Hezltayn tərəfindən Azərbaycan Cumhuriyeti Ali Sovyet Başkanı İsa Gamberov`a göndərilmiş məktub mətni yayınlanmışdır. Məktubda Hezltayn, kendisini samimi və yüksek düzeyde qəbul etdiğı için Gamberov`a təşəkkürünü iletmiş, Azərbaycan`a ilk ziyarətindən memnun kaldığını, ölkəmiz hakkında çox şey öğrendiyini bildirmişdir və yaranmış ortak çalışmaları ve işbirliğı

ortamını koruyabileceğimize ümit ettiğini açıklamıştır. Hezrlayn mektubunda, iki ülkenin bir birine teklif edebileceği çokşey olduğunu, özellikle Şelflayihetikinti Birliğı'nde Kuzey denizi için direklerin hazırlanmasının inşaat alanında geniş tecrübemizin olduğunu gösterdiğini yazmıştır. Mektupda bakan, hem kendisi, hem de bakanlığı tarafından diğər İngilis şirketlerini de Azərbaycan'da oluşın imkanlardan yararlanmaya teşvik edeceğini bildirmiştir. Aynı zamanda Cumhurbaşkanı ile görüşme imkanı bulduğuna göre mutlu olduğunu söylemiştir (“Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri c-b İ. Qəmbərova”, Azərbaycan, S. 26 (469), 29.10.1992: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değərlandıre bilirik.

Azərbaycan gazetesinin 16 Aralık 1992 tarihli sayısında yayınlanan habere göre, Avrupa Parlamentosunn Strasbourg oturumunun gündemine AB devlet başkanlarının yakın zamanlarda Edinburg'daki görüşünün sonuçları, aynı zamanda son altı ayda birliğin rehber kurumlarına liderlik eden İngiltere'nin faaliyeti ile bağılı raporun incelenmesi, AB'nin 1993 yılı bütçe projesi dahil edilmiştir. Aynı zamanda İsveç ve Finlandiya'nın da AB'e kabul edilmesi ile bağılı görüşmelerin başlayacağı bildirilmiştir (“Danışıklar Başlanacaqdır”, Azərbaycan, Azərbaycan, S. 59 (502), 16.12. 1992: 3). Haberi İngiltere imajı açısından tarafsız değərlandıre bilirik.

Azərbaycan gazetesinin 15 Şubat 1993 tarihli sayısında yayınlanan haber Margaret Tetçer'den bahsediyor. Haberde M. Tetçer'in uzaktan bakıldığında çok güçlü görüldüğüne rağmen, mesela o, tek bir Avrupa'nın kurucularından biridir, gerçekte BBC haber ajanının söylediğı gibi, Muhafazakarlar Partisi içerisinde yaşayan ayrımcılıktan sonra istifa etmeli olduğu bildirilmiştir. Haberde Tetçer'in Avrupa ilişkilerinde bundan sonra nasıl etki yapacağı tartışılmaktadır. Mesela,

SSCB'nin dağılmasına getiren yenidenkurma politikasının ve bu politikayı yürüten SSCB lideri M. Gorbaçov'un en büyük destekçisi de Tetçer, diğer destekçi ise ABD Cumhurbaşkanı Corc Buş idi ("Maprapet Tetçer и Другие...", Azərbaycan, S. 7 (70), 15.02.1993: 6). Bu haberi İngiltere imajı Tetçer açısından olumlu değerlendire bilsek de, İngiltere açısından tarafsız değerlendire biliz.

Azərbaycan gazetesinin 23 Şubat 1993 tarixli sayısında İngiltərə'nin Bakü'de kendi Büyükelçiliğini açmaq istemesi haqqında xəbər yayınlanmışdır. Habere görə, bunu, İngiltərə'nin Rusya'daki büyükelçisi Brayan Foll, Azərbaycan Cumhurbaşkanı Ebülfez Elçibey'le görüşündə söyləmişdir. Misafir, İngiltərə'də Azərbaycan'a qarşı böyük sayğı duyulduğunu və işbirliyinin geliştirilmək istendiğini və bunun İngiliz işadamlarının da çıxarlarına uyduğunu bildirmişdir. Azərbaycan Cumhurbaşkanı isə iki ölkə arasında işbirliyinin tüm alanlarda geliştirilmesindən hoşnut olacağını söyləmiş, sonda isə Ermenistan'ın Azərbaycan'a təcavüzünün davam etməsi haqqında bilgi vermişdir ("İngiltərə Səfiri Deyir: Azərbaycana Xüsusi Rəğbətımız Var", Azərbaycan, S. 35(548), 23.02.1993:1). Haberi İngiltərə imajı üçün olumlu dəyərləndirə biliz.

Gazetenin aynı sayısında yer alan diğər xəbər də Azərbaycan'da İngiltərə Büyükelçiliğinin açılacağı ilə ilgilidir. Habere görə, 20 Şubat'ta Azərbaycan Cumhuriyeti Ali Sovyet Başkanı İsa Gamber, İngiltərə'nin Rusya'daki Büyükelçisi Brayan Foll'u qəbul etmişdir. Büyükelçi, Azərbaycan'da İngiltərə Büyükelçiliğinin açılacağını bildirmişdir. Bu xəbər aslında onun kendisindən öncə Bakü'ye ulaşmışdı. Habere görə, İngiltərə birsıra Latin Amerika ölkələrindəki Büyükelçiliklərini qapatmış və Doğuya, özellikle eski SSCB məkanına tərəf dönmüşdür. Bunun nədənlerinden biri də Azərbaycan'a İngiltərə'nin böyük ilgisi və

ekonomik işbirliğini geliştirme isteği olmuştur. Görüş zamanı Büyükelçi 19 Şubat gecesini neden Ali Sovyet binasının ışıklarının sönmediği, yani Azerbaycan'da yaranmış askeri durum hakkında diplomatça sorduğu soruya Parlamento spikeri görüşün kapalı geçirildiğini ve tüm medyaya açıklanan ifadeyi bildirdi. Daha sonra Azerbaycan ve İngiltere arasında ilişkilerin geliştirilmesi yolları konuşuldu ("Bakıda Böyük Britaniya Səfirliyi Açılacaq", Azerbaycan, S. 35 (548), 23.02.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

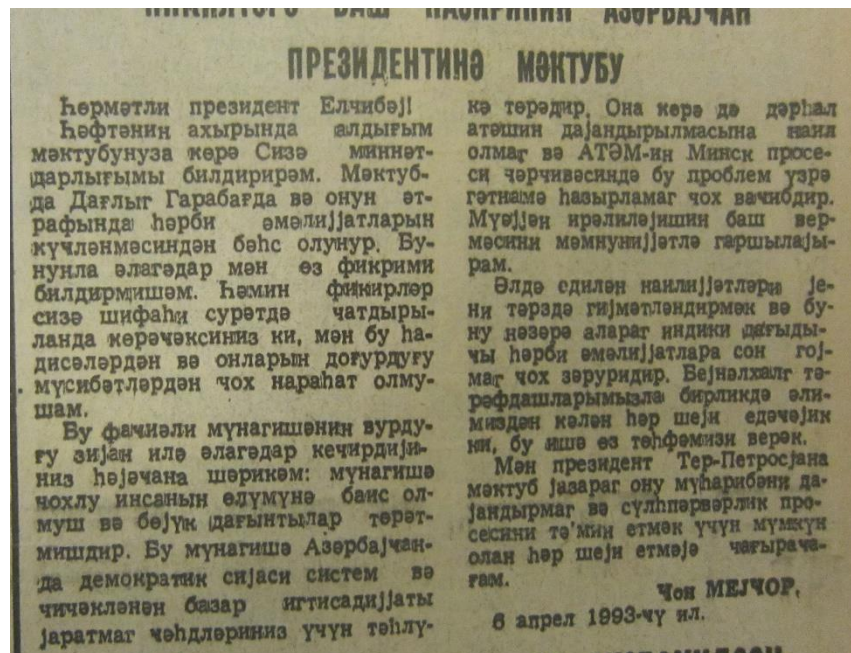
Gazetenin aynı sayısında yayınlanan diğer haber ise Brayan Foll'un ve diğer temsilcilerin Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakan görevini icra eden Ali Mesimov'la görüşmesi hakkındadır. Mesimov, misafire ülkenin güncel durumu, ekonomik gelişimi için gerçekleştirilen çalışmalar hakkında bilgi vermiş ve bildirmiştir ki, Ermenistan'ın Azerbaycan'a karşı işgalcilik politikasına karşı İngiltere'nin pozisyonu ve İngiltere tarafından tüm gerçeklerin dünya kamuoyuna iletilmesi büyük önem taşımaktadır ("Birbaşa Əlaqələrə Üstünlük Verir", Azerbaycan, S. 35 (548), 23.02.1993: 1) . Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 3 Mart 1993 tarihli sayısında yayınlanan habere göre, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebülfez Elçibey, Nahçıvan Ali Meclis Başkanı Haydar Aliyev'i kabul etmiştir. 28 Şubat'ta Moskova'dan geri dönen Aliyev, ziyareti sırasında İngiltere Büyükelçisi Brayan Foll'a da görüşmüş ve İngilizlerin Nahçıvan'a insani yardım etmelerini rica etmiştir ("Heydər Əliyev Moskvadan Nə ilə Qayıdıb?", Azerbaycan, S. 41 (554), 03.03.1993: 1). Haberi İngiltere imajı açısından olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 21 Mart 1993 tarihli sayısında İngiltere Başbakanı tarafından Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebülfez Elçibey'e

gönderilən məktub Böyükəlcə Brayan Foll tərəfindən Cümhurbaşkanına iletilmişdir. Məktupta İngiltərə Başbakanı Azərbaycan Cümhurbaşkanını görüşə dəvət etdiyi bildirilmişdir (Əbülfəz Elçibəyə Böyük Britaniya Baş Nazirinin Məktubu”, Azərbaycan, S. 53(566), 21.03.1993: 1). Haberi İngiltərə imajı üçün olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azərbaycan qəzetəsinin 23 Mart 1993 tarixli sayısında İngiltərə`nin Azərbaycan`dakı Böyükəlcisi Brayan Foll`un Azərbaycan Cümhurbaşkanı Əbülfəz Elçibey tərəfindən qəbul edilməsi haqqında xəbər yayımlanmışdır. Böyükəlcə İngiltərə Başbakanı Con Meycor`un məktubunu Cümhurbaşkanına iletmişdir. Məktupda Elçibey İngiltərə`yə dəvət olunur və dəvət tarixinin daha sonra belirləneceyi bildiriliyordu. Görüş zamanı ikitərəfli əlaqələr danışılmış, xüsusilə İngiltərə`nin BP və Azərbaycan`ın Petrol Şirkəti arasında davamlı və uzun müddətli işbirliyinin genişləndirilməsi danışılmış, digər İngiliz şirkətləri də Azərbaycan`a yatırımlar etməyə dəvət edilmişdir (“Azərbaycan Prezidenti Qəbul Etmişdir”, Azərbaycan, S. 54 (567), 23.03.1993: 1). Haberi İngiltərə imajı üçün olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azerbaycan gazetesinin 9 Nisan 1993 tarihli sayısında İngiliz Başbakanı Con Meycor'un Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebülfez Elçibey'e yolladığı mektup yayınlanmıştır. Mektupta Meycor, Elçibey'in ona daha önce yazdığı mektupda bildirdiği, Dağlık Karabağ savaşının neden olduğu çok sayıda insan telefati ve dağıntılar, ekonomiye ve gelecek projelere zarar vurduğu vd. konularda kendisinin de endişe duyduğunu söylemiştir. Meycor, Azerbaycan'ı savaşı durdurmaya, sorunun hallini Minsk Grubu üyelerinin siyasi çalışmalarına bırakmasını rica etmiş, kendilerinin de bu açıdan barış elde edilmesi için çaba harcayacağını bildirmiştir. Son olarak Meycor, Ermenistan Cumhurbaşkanı Ter-Petrosyan'a da mektup yazarak karşı tarafı da barış çalışmalarına çağıracağına söz vermiştir ("İngiltərə Baş Nazirinin Azərbycan Prezidentinə Məktubu", Azerbaycan, S.66(579), 09.04.1993:1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 10 Nisan 1993 tarihli bir sonraki sayısında İngiltere'nin BM temsilcilerinin Azerbaycan pozisyonunu destekledikleri ve İngilizlerin BM Güvenlik Konseyi tarafından Ermensitan tecavüzünü kınayan sert bir rezolusyon kabul edilmesi ile ilgili çalışmalarının takdir edildiği ile ilgili haber yayınlanmıştır. İngiliz diplomatlarının bu pozisyonu ile ilgili haber Azerbaycan'ın Dışpolitika Meseleleri üzre Devlet Danışmanı Vefa Guluzade'ye Nyu York'taki saygın bir kaynaktan verilmiştir. İngiliz diplomatları her tarafta insani yardıma ihtiyacı olduğunu duyuran Ermenistan resmlerine, onların diğer bir devlete karşı böylesine büyük bir ölçekte askeri operasyonlar düzenlediklerinden şaşırdıklarını bildirmişler. Guluzade'nin söylediğine göre, Azerbaycan'ın BM temsilcileri bu tutumlarına göre İngiliz diplomatlarına teşekkürlerini iletmişler ("Böyük Britaniya Nümayəndə Heyəti Azərbycanın Mövqeyini Müdafiə Edir", Azerbaycan, S. 67

(580), 10.04.1993: 3). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendirebiliriz.

Azerbaycan gazetesinin 22 Mayıs 1993 tarihli sayısında yayınlanan habere göre, 23 Mayıs tarihinde Azerbaycan Başbakanı Penah Hüseynov liderliğinde temsilci grubu İngiltere'ye resmi davet üzerine ziyaret yapacaktır. Ziyaret sırasında iki ülkenin ticaret-ekonomik işbirliğinin tüm alanları üzre konular görüşülecektir ("Baş Nazirin Böyük Britaniyaya Səfəri Mayın 23-nə Təyin Edilib", Azərbaycan, S. 97 (609), 22.05.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendirebiliriz.

Azerbaycan gazetesinin 1 Haziran 1993 tarihli sayısında yayınlanan haberde Dağlık Karabağ sorunu ile ilgili İngiltere'nin objektif pozisyonuna inanıldığı bildirilmiştir. Habere göre, Azerbaycan ve İngiltere arasında bağımsız devletlere ait siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesinde görünen ilerleme rağbetle karşılanmaktadır. Hanım Tetçer'in Bakü'yü ziyareti, Başbakan Con Meycor'un Dağlık Karabağ sorunu ile ilgili İngiltere'nin objektif pozisyonunu gösteren mektubu, Kelbecer'in Ermeniler tarafından işgali ile ilgili konu BM'de görüşülmeye çıkarıldığı zaman İngiltere'nin tuttuğu pozisyon, bu iki halkın ve devletin bir birine yaklaştığını göstermektedir. Bu gerçekler Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebülfez Elçibey'in İngiltere Parlamentosu'nun Harold Elliston liderliğinde temsilcileri ile görüşünde de söylenmiştir. Elçibey söylemiştir ki, Azerbaycan'ın daha uluslararası kuruluşlarda yeteri kadar temsil edilemediği bir zamanda İngiltere'nin bu gerçekleri dünya kamuoyuna iletmesi büyük önem taşımaktadır. Elliston tarafından ise, Ermenistan-Azerbaycan sorunu ile ilgili tüm detaylı ve gerçek haberleri toplayacağını, dünya kamuoyunun dikkatine sunacağı, bu nedenle temsilcilerin Gence, Kazah ve Füzuli gibi bölgelere sefer edeceği bildirilmiştir. Bu temsilciler aynı zamanda Azerbaycan'ın

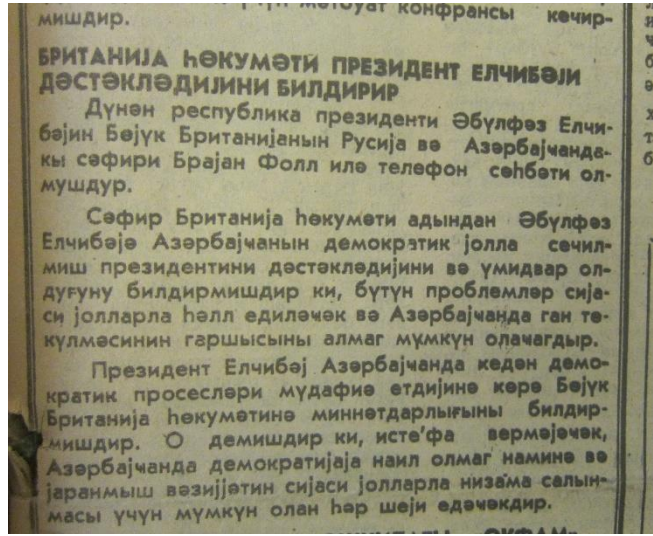
dışişler bakanı Tofiq Gasimov tarafından da kabul edilmiştir (“Azərbaycan İngiltərənin Obyektivliyinə Bel Bağlayır”, Azərbaycan, S. 102 (614), 01.06.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azərbaycan qəzetəsinin eyni sayısında yer alan daha bir xəbər, 31 Mayıs 1993`də Azərbaycan Cümhuriyyəti Ali Sovyet Başkanı İsa Gəmbər`in İngiltərə Parlamenti təmsilçilərindən olan Harold Elliston, Edvard Garnieri, Yan Dungan Smit, Doktor Con Peydi, BP şirkətinin təmsilçiləri Con Oreyli, Mayk Taunşent və Piter Uels ilə görüşməsi ilə ilgilidir. Bu təmsilçilər İngiltərə Parlamentosunun Muhafəzakar və Leyborist Partiyələrinin təmsilçilərindən olmuşdur. Təmsilçilər daha öncə Dağlıq Karabağ savaşı ilə birtərəfli xəbər agentlərinin söylədiklərindən xəbərdar olduğunu, lakin gerçək durumu kəndi gözləri ilə görmək istediklərini bildirmişlər. Misafirlər, İngiltərə`də Azərbaycan`a qarşı böyük ilgi duyulduğunu, BM Güvenlik Konseyi tərəfindən Dağlıq Karabağ savaşı ilə ilgili 822 sayılı rezolyusionun qəbul edilməsinə İngiliz lobisinin yardım etdiğini, bundan sonra da savaşın bitməsi və barışın sağlanması üçün İngiltərə Hükümeti tərəfindən tüm yardımların ediləcəğini və gerçəklərin dünya kamuoyuna iletilməsində garanti verdiklərini bildirmişlər. Görüşə İngiltərə`nin Azərbaycan`dakı keçici işlər vekili Harold Formston da katılmışdır (“Harold Elliston: “Məqsədimiz Azərbaycan Həqiqətlərini Dünyaya Çətdırmaqdır”, Azərbaycan, S. 102 (614), 01.06.1993: 1). Haberi İngiltərə açıısından olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azərbaycan qəzetəsinin 3 Haziran 1993 tarixli sayısında yayınlanan xəbər, İngiltərə Parlamenti üyələrinin Azərbaycan Başbakanı Penah Hüseynov tərəfindən qəbul edilməsi ilə ilgilidir. Habərə görə, misafirlər sınır bölgələrində olmuş, mültecilərlə görüşmüş və izlenimlərini görüş

zamanı dile getirmişler. Hüseynov İngiltere'nin Azərbaycan'a göstərdiği manevi yardımını yüksək şəkildə dəyərləndirdiyini bildirmiş və Azərbaycan'ın İngiltere ilə yakın zamanlarda ortaq olacağını bildirmişdir ("Böyük Britaniya Parlamentinin Üzvləri Qəbul Edilmişdir", Azərbaycan, S.103 (615), 03.06.1993: 3). Haberi İngiltere imajı üçün olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azərbaycan qəzetesinin 23 Haziran 1993 tarixli sayısında Azərbaycan Cümhurbaşkanı Əbulfəz Elçibey, İngiltere'nin Rusya və Azərbaycan'daki Bütökelçisi Brayan Foll'a telefon konuşması yapmış, ölkənin güncəl durumunun

gergin olması, lakin tüm sorunların halledileceğini, kendisinin istifade etmeyeceğini bildirmişdir. Bütökelçi ise, İngiltere adından Azərbaycan'ın demokratik yolla seçilen Cümhurbaşkanı Elçibey'i desteklediğini ve tüm sorunların kan dökülmeden siyasi yollarla çözüme ulaşılacağını ümit ettiğini bildirmişdir ("Britaniya Hökuməti Prezident Elçibəyi Dəstəklədiyini Bildirir", Azərbaycan, S. 117 (629), 23.06.1993: 1). Haberi İngiltere imajı üçün olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azərbaycan qəzetesinin 22 Temmuz 1993 tarixli sayısında yayınlanan habere göre, İngiltere'nin Azərbaycan'a atadığı yeni Bütökelçisi Tomas Yang, 21 Temmuz'da Azərbaycan Başbakan Yardımcısı Resul Guliyev tarafından kabul edilmiş ve iki ölkə arasında ekonomik işbirliğinin güncəl durumu, gelecek gelişmeler ve hızlı gelişim gibi konular

görüşülmüştür (“Nazirlər Kabinetində Görüş”, Azərbaycan, S. 138 (650), 22.07.1993: 1). Haberi İngiltərə imajı üçün olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azərbaycan gazetesinin 13 Ekim 1993 tarixli sayısında yayınlanan habərə görə, İngiltərə'nin Dışişlər Bakanı Duglas Hogg, Heydar Aliyev'in Azərbaycan Cumhurbaşkanı olaraq kabul etdiyi ilk resmi misafir olmuştur. 12 Ekim'de gerçekleşen görüşte H. Aliyev, kendi yemin töreninə katıldığı için misafire teşekkür etmiş, aynı zamanda Cumhurbaşkanı seçildiği için tebrik mektubu gönderen Başbakan Con Meycor'a teşekkürünü iletmesini rica etmiştir. Hogg, görüş zamanı ikitaraflı ilişkilerin, özellikle ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine meraklı olduklarını açıklamıştır. Bu görüşe BP temsilcilerinin katılımı da tesadüfi değildir (“D. Hoqq Prezidentin Qəbul Etdiyi İlk Rəsmi Qonaq Oldu”, Azərbaycan, S. 199(711), 13.10.1993: 1). Haberi İngiltərə imajı üçün olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azərbaycan gazetesinin 20 Ekim 1993 tarixli sayısında İngiltərə Dışişlər Bakanı Duglas Hoqq'un Azərbaycan ziyareti hakkında haber yayınlanmıştır. Habərə görə, o, Heydar Aliyev'i Azərbaycan Cumhurbaşkanı seçilmesi ile bağlı tebrik eden ilk yabancı hükümet

temsilcisi olmuşdur. Hogg, Azərbaycan və İngiltərə arasında ekonomik işbirliyinin geliştiriləcəyinə ümit etdiyini bildirmişdir. H. Aliyev'le görüşün BP/Statoil Ortaklığının Bakü İçərişəhri'ndeki binasında gerçəkləşməsi de bunun göstərgəsi ola bilər. BP/Statoil Ortaklığının yerləşdiyi bu binada 70 yıl önce ilk İngilis Diplomatik Misyonu yerləşmişdi ("Əlaqələr Genişlənəcək", Azərbaycan, S. 203 (715), 20.10.1993: 3). Haberi İngiltərə imajı üçün olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azərbaycan gazetesinin 9 Kasım 1993 tarixli sayısında yayınlanan habərə görə, İngiltərə'nin Azərbaycan'a atadığı yeni Büyükelçisi Tomas Yang, Azərbaycan Cumhuriyeti Dışişler Bakanı Hesen Hesenov tərəfindən kabul edilmişdir. Görüş zamanı Yang diplomatik kimlik belgesini Hesenov'a İletmiş və Azərbaycan İngiltərə arasında siyasi ve ekonomik ilişkilerle ilgili konuşulmuşdur ("Etimadnamə Vərəqəsi Təqdim Olundu", Azərbaycan, S. 217 (729), 09.11.1993: 1). Haberi İngiltərə imajı açısından olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azərbaycan gazetesinin 11 Kasım 1993 tarixli sayısında Azərbaycan Cümhurbaşkanı Haydar Aliyev tərəfindən İngiltərə Parlamentosunun İktidarda olan Muhafazakarlar Partisinin təmsilçiləri olan millət vekilləri,

zenginliklere sahip olan Azerbaycan da bu açıdan istisna değildir. Ekonomik işbirliği, örneğin petrol üretimi alanında ortak çalışma her iki taraf için faydalı olabilir. Azerbaycan'ın zengin yatakları, İngiltere'nin ise Kuzey denizinde petrol çıkararak sınanmış, öncül teknolojisi birleşince büyük getiriler sağlayabilir. İngilterenin Azerbaycan'daki çıkarları da budur. Azerbaycan'ın enerji zenginliğinin ve yabancı devletlerin bu zenginlik uğruna savaşının Dağlık Karabağ savaşını uzamasına neden olması ile ilgili soruya gelen yanıtta göre, Dağlık Karabağ savaşının temel nedeni halklar arasında uzun asırlardan beri devam eden düşmancılıktır ve petrol ile ilgisi yoktur. Öyleyse Rusya'nın Lukoil şirketine Azerbaycan'da önem verilmesine nasıl bakıyorsunuz sorusuna gelen yanıtta göre, yabancı ortak arama Azerbaycan'ın iç meselesidir diye yanıt verilmiştir. Hazar denizinin yeniden bölünmesi meselesi ortaya atılmışken, Rusya tarafının öngördüğü şartlar hayata geçerse, BP'ni ilgilendiren “Çırak” petrol sahası Azerbaycan'ın arazi sularından baya uzak kala bilir. Bununla ilgili gelen yanıtta göre, Hazar'ın bölünmesi Hazar etrafı devletlerin kendi işidir. Herhalde öyle olursa da, BP, Azerbaycan sularında olan sahalarda çalışmaya devam edecektir. Azerbaycan'ın kuzey komşusu ile işbirliği içerisine girmesi İngiltere'nin pozisyon değişikliğine neden ola bilirmi sorusuna gelen yanıtta göre, İngiltere tarafından Dağlık Karabağ'ın eski Azerbaycan toprağı olarak tanındığı, sorunun yalnız tüm tarafların ortak çabasıyla hall edilebileceğı, Azerbaycan'ın kuzey komşusu ile işbirliği yapma isteğinin ise sadece alkışlanacağı bildirilmiştir. Sorun hangi yolla çözülebilir sorusuna, Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ sorunu yalnız barış yoluyla çözülebilir yanıtı verilmiştir. Büyükelçiye göre, savaş, dağıntı, insan ölümü ile hiçbir şey elde edilemez. Ama Ermenistan ateşkes rejimine sadık değildir, hatta İngiltere de Folkland adaları uğruna

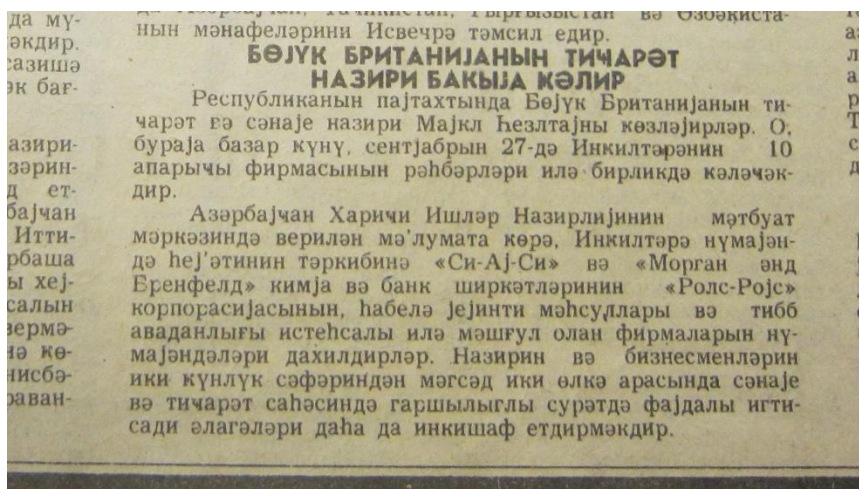
barışa ulaşamayınca silahlı çözüm yoluna başvurmuştur sorusuna gelen yanıtı göre, inanıyorum ki politik görüşmeler en uygun çözümdür yanıtı gelmiştir. Folkland adalarına gelince ise, yalnız siyasi görüşmeler sonuç vermeyince İngiltere'nin sert adımlar attığını bildirmiştir. Diğer mesele ise Folkland adalarında savaşın birkaç haftaya sonlanmasıdır. Diğer taraftan, İngiltere, Azerbaycan gibi topraklarının %20'ni kaybetmemiştir. Şimdi terör grupları İngiltereni dağıtmaya çalışmaktadırlar sorusuna gelen yanıtı göre, İngiltere hem de Kuzey İrlanda liderleri teröre karşı olduğunu ve terörle savaştığını bildirmiştir. Yakın zamanlarda Londra'da katledilmiş iki Çeçenistan vatandaşı guya Azerbaycan için silah alma amacıyla İngiltere'ye gitmişler sorusuna gelen yanıtı göre, İngiltere hükümetinin bu konuda resmi bilgisinin olmadığını söylemiştir ("Böyük Britaniyanın Azərbaycana Münasibəti Dəyişməyib", Azerbaycan, S. 228 (739), 25.11.1993: 3). Bu haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 26 Kasım 1993 tarihli sayısında İngiltere Büyükelçisi Tomas Hang'ın kendi diplomatik kimlik belgesini Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'e sunduğu hakkında haber yayınlanmıştır. Büyükelçi, İngiltere Kraliçesi, hükümeti ve halkı adından selamlarını iletmiş ve Azerbaycan'la tüm alanlarda ikitaraflı ilişkilerin dostluk prensipi üzerine geliştirilmek istendiğini bildirmiştir. H. Aliyev belgeleri kabul ederek, Azerbaycan devleti adına da aynı arzularının olduğunu söylemiş ve büyükelçiye faaliyetinde başarı dilemiştir ("Etimadnamə Təqdim Edilmişdir", Azerbaycan, S. 229 (740), 26.11.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

2.2. 1991-1993 YILLARI ARASINDA AZERBAIJAN BASININDA EKONOMİK HABERLER

Azərbaycan gazetesinin 1 Mayıs 1992 tarixli sayısında yayınlanan habere görə, İngiltərə ekonomisi çökməkte olduğu üçün sıradan İngiliz vətəndaşları ilə yanaşıra İngiliz kraliçəsi də harcamalarını azaltmışdır. Örneğin, Kraliçe II Yelizata yeni lüks yat almaktan vazgeçmiş, aynı zamanda 40 yıllık hökumranlığının bayran şənliğı ilə anım töreninin harçlarını da kısıtlamışdır (“Demokratiyanın Bir Üzü”, Azərbaycan, S. 21 (136), 01.05.1992: 7). Haberi İngiltərə imajı üçün tarafsız değerlendire biliriz.

Azərbaycan gazetesinin 13 Ağustos 1992 tarixli sayısında ABD şirketi Amoko ilə işbirliğı anlaşması imzalanacağı hakkında haber yayınlanmışdır. Haberin sonunda ortak çalışmadan elde edilecek gelirin %85`nin Azərbaycan`a ve yalnız %15`nin Amokoya verileceğı, hatta bu %15`in de İngiliz British Petroleum şirketi ilə bölüneceğı bildirilmiştir (“AMOKO Əməkdaşlıq Müqaviləsi İmzalanacaq”, Azərbaycan, S. 37 (152), 13.08.1992: 1). Haberi İngiltərə imajı açısından tarafsız değerlendire biliriz.

Azərbaycan gazetesinin 25 Eylöl 1992 tarixli sayısında yer alan diğer bir haber İngiltərə Ticari Bakanı`nın 27 Eylöl`de Bakü`ye ziyarət yapacağı

ile ilgilidir. Habere göre, bakan İngiltere'nin 10 önemli şirket başkanları ile birlikte gelicektir. Temsilci grup içerisinde CIC, Morgan and Branfeld gibi kimya şirketleri, Rols-Roys gibi ulusötesi şirketler, aynı zamanda gıda ürünleri ve tıbbi ekipmanlar üretimi alanında çalışan şirket temsilcileri de bulunmaktadır. İki günlük ziyaretin amacı iki ülke arasında ticari ve sanayi alanlarında işbirliğini derinleştirmek ve karşılıklı şekilde fayda elde etmektir ("Böyük Britaniyanın Ticarət Naziri Bakıya Gəlir", Azərbaycan, S. 3 (446), 25.09.1992: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azərbaycan qəzetəsinin 29 Eylöl 1992 sayısında yayınlanan habere görə, Azərbaycan Cümhuriyyəti Ali Sovyet Başkanı İsa Gamberov, 28 Eylöl'də İngiltərə'nin Dış Ticarət və Ekonomi Bakanı Maykl Hezeltein'i kabul etmiş və iki ölkə arasında kurulan iştiraklərin hər iki tərəf için aynı şəkildə faydalı olacağını bildirmişdir. Gamberov,

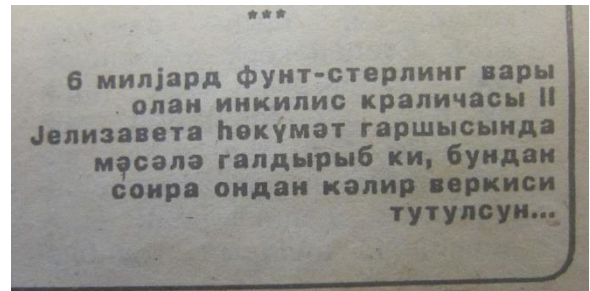
Azərbaycan Parlamentosunun oluşturulduğu və yakın zamanlarda millət vekili seçimlərinin gerçəkləşiriləcəyi və genel olarak, Azərbaycan'ın siyasi və ekonomik durumu hakkında bilgi vermişdir. Onun sözlərinə görə, Azərbaycan geleceğe inamla baxmakta, doğru yolla adımlamakta və bunun için de yabancı devletlərin, aynı zamanda Batı devletlərinin Azərbaycan'a yardım edəcəyinə inanmaktadır. Hezeltein isə, yeni kurulmuş bir devlette siyasi-ekonomik sorunların oluşumunu beklemək

değil, onların karşısını önceden almak lazım ve bu işde İngiltere tüm yardımları yapmaya hazırdır (“Düzgün Yol Tutduğumuza İnanırıq”, Azərbaycan, S. 5 (448), 29.09.1992: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu dəğərləndirə biləriz.

Azərbaycan qəzetəsinin 30 Eylül 1992 tarixli digər sayısında Azərbaycan İngiltere iktisadi əlaqələrinin dərinləşdirilməsi haqqında xəbər yayımlanmışdır. Xəbəre görə, Bakü şəhər yürütmə kurumu başkanı Rəuf Gülməmmədov, İngiltere'nin Sənaye və Ticarət Bəkanı Maykl Hezltayn ilə görüşmüş və iki ölkə arasında ticari-iktisadi işbirliyi haqqında bildiri imzalanmışdır. Bildiri imzalanması təöreninə İngiltere'nin Rusya Bütökelçisi Brayən Foll da katılmışdır. Bəkanla birlikdə İngiltere'nin birçox işadamları da Bakü'ye gəlmişdir. Hezltayn giderkən söylədiyi gibi, iki ölkə arasında əlaqələr karşılıklı fayda və sayğıya dayanaraq gəliştirilməkdədir. Aynı zamanda, BP şirkətinin Azərbaycan'da kəydedilməsi, onun yardımıyla ölkədə petrol sənayisi için kadrolar yetişən mərkəzinin kurulması haqqında anlaşma imzalanması bütöyük önəm taşımaktadır (“Əlaqələr Gənişlənir”, Azərbaycan, S. 6 (449), 30.09.1992: 2). Haberi İngiltere imajı için olumlu dəğərləndirə biləriz.

Azərbaycan qəzetəsinin 2 Aralık 1992 tarixli sayısında İngiltere kraliçəsi II Yelizaveta tərəfindən hükümet karşısında bir mesele kaldırıldığı xəbəri

yayımlanmışdır. Xəbəre görə, 6 milyard funt sterling səvəti olan kraliçə bundan sonra kendisindən də gəlir vergisi tutulmasını istəmişdir (“Həftənin Xəritəsi”, Azərbaycan, S. 51 (166), 02.12.1992: 3). Haberi İngiltere imajı açısından tarafsız dəğərləndirə biləriz.

Azerbaycan gazetesinin 18 Aralık 1992 tarihli sayısında BP şirketinin Azerbaycan ekonomisine milyarlarca funt sterling yatırım yapmaya hazır olduğu ile ilgili haber yayınlanmıştır. Habere göre, BP'nin Azerbaycan'daki temsilciliğini ikinci dereceli bir kurum olarak görmek yanlış olur. Çünkü Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi BP ile anlaşma imzaladıktan sonra ekonomik ilişkilerin büyük kısmı bu şirketin faaliyeti ile ilgili olacak. BP'nin vergi departmanı temsilcisi Kate Takker'e göre, petrol ve doğalgaz sahalarının aranması ve kullanılması alanında Azerbaycan'la her türlü işbirliği kurmaya ve ülke ekonomisine milyarlarca funt sterling yatırım yapmaya hazırdır ("BP Azərbycan İqtisadiyyatına Milyardlarla Funt-Sterlinq Qoymağa Hazırdır", Azerbaycan, S. 61 (504), 18.12.1992: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 5 Şubat 1993 tarihli sayısında İngiliz şirketinin Azerbaycan'da iletişim sisteminin yeniden kurulması alanında çalışmaya başlayacağı bildirilmiştir. Habere göre, 2 Şubat tarihinde AV İletişim Bakanlığı ile İngiltere'nin "GPT" şirketi arasında Azerbaycan'da tüm iletişim sisteminin yeniden kurulması ve modernleştirilmesi hakkında 15 yıllık anlaşma protokolü imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre, çalışmanın karşılığı olarak şirket üretilen mehsulu diğer bölgelere kendisi satarak çıkaracaktır. İngiliz şirketi tarafından sunulacak hizmetlere yapay uydu, radyoiletişim, teleks ve teletayp iletişimi, telefon ve telegraf istasyonlarının kurulması dahildir ("Britaniya Firması Azərbycanda Rabitə Sisteminin Yenidən Qurulması İlə Məşğul Olacaq", Azerbaycan, S. 23 (536), 05.02.1993: 4) . Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 25 Mayıs 1993 tarihli sayısında yayınlanan habere göre, Azerbaycan Başbakanı Penah Hüseynov liderliğinde

temsilciler grubu İngiltere Hükümetinin daveti üzerine 23 Mayıs tarihinde Londra'ya gitmiştir. Ziyaret zamanı ekonomik işbirliği, bank faaliyeti gibi konular görüşülmüş, özellikle temsilciler grubu İngiltere'den 150 milyon dolar değerinde kredi almaya çalışmışlar. Londra ziyareti sırasında temsilciler İngilterenin “General Motors”, “General Electric”, “CBT Limited”, “British Petroleum”, “View Martin Limited” şirketlerinin, aynı zamanda Ekonomi Bakanlığı, Ticari Oda, Ticari ve Sanayi Departmanı temsilcileri ile görüşmüşler. Penah Hüseynov, Kral Uluslararası İlişkileri Enstitüsü'nde de konuşma yaparak Azerbaycan'ın güncel siyasi ve ekonomik durumu hakkında bilgi vermiştir (“Böyük Britaniya Azərbaycana Kredit Verəcəkmi?”, Azerbaycan, S. 98 (610), 25.05.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 1 Haziran 1993 tarihli sayısında yer alan daha bir haber, Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunda yerel ve yabancı gazeteciler için düzenlenen, Başbakan Penah Hüseynov'un Londra ziyaretinin sonuçları ile ilgili basın konferansı hakkındadır. Üçtarafli Rusya-Türkiye-ABD barış inisiyatifi ile ilgili soruya cevap veren Başbakan, Azerbaycan'ın bu inisyatife pozitif yanaştığını, lakin Ermenistan tarafının bu inisyatife Dağlık Karabağ'ın güvenliğinin ihmal edilmesi bahanesi ile karşı çıkmıştığını bildirmiştir. Hüseynov, İngiltere ziyareti ve bu ziyaret sırasında birçok önemli anlaşmalar imzalandığı ile ilgili de geniş bilgi vermiş, İngilizlerin, özellikle de BP şirketinin Azerbaycan ekonomisine ve enerji sektörüne büyük ilgi gösterdiğini söylemiştir. Bu dönemde Azerbaycan'ın ticari cirosunda yabancı şirketler arasında İran'ın birinci yerde olduğunu, lakin böyle giderse yakın zamanlarda birinci yerin İngiliz şirketleri tarafından tutulacağı beklentisini açıklamıştır. Azerbaycan'ın İngiltere ile ekonomik ve ticari

ilişkilerinin geliştirilmesi için daha bir olumlu etken bu ülkede Ermeni lobisinin etkisinin çok az olmasıdır. Hüseynov, ziyaret zamanı İngiltere'nin eski Başbakanı Margaret Tetçer'le, Ekonomi ve Ticaret Bakanı Hezeltayn'la ve birçok diğer bakanlarla da görüşmüştür. Bu görüşlerin sonucunu olarak İngiltere ile ticari ve ekonomik ilişkileri, özellikle yatırımların korunması hakkında ve diğer önemli dokümanlar imzalanmıştır. Azerbaycan gazetesi muhabiri tarafından verilen, başbakanın ziyaretinin nedenlerinden birinin 150 milyon funt sterling kredi alınması olduğu ile ilgili sorusuna başbakan tarafından verilen yanıtı göre, İngiltere ile ilişkiler öngörüldüğü kapsamda geliştirile ve gerçekleştirile bilirse, Azerbaycan'ın menfaati milyonlarla değil, milyarlarla ölçülecektir. Başbakana İngiliz Başbakanı Con Meycorla görüşmemesinin nedenini sordukta, o aynı tarihte Ermenistan Başbakanı Bagratyan'ın onunla görüştüğünü ve iki düşman devletin temsilcisinin aynı zamanda kabul edilmesinin uygunsuz ola bileceğini, üstelik yakın zamanlarda Con Meycor'un daveti üzerine Cumhurbaşkanı E. Elçibey'in Londra'ya ziyaret edeceğini söylemiştir ("P. Hüseynov: "Belə Gedərsə, Böyük Britaniya Ən Böyük Partnyorumuz Olacaq", Azerbaycan, S. 102 (614), 01.06.1993: 1-2). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azərbaycan gazetesinin 31 Temmuz 1993 tarixli sayısında Azərbaycan'da sadece digər devletlerin diplomatik təmsilçiliklərinin deyil, aynı zamanda yabancı şirkətlərin təmsilçiliklərinin də fəaliyyətə başlaması haqqında geniş bir xəbər yayınlanmışdır. Xəbərə görə, ilk misafir British Petroleum/Statoil şirkətləri birliqidir. Xəbər yayımlanan dövəmdə şirkətin 20'dən fazla çalışanı vardı. Bunların sadece 4'ü İngiltərə'dən gəlmiş, kalanları isə yerlilər idi. Xəbərə

göərə, onlar kendi ücretlərindən konuşmayı sevməz və “yeteri kadar iyi kazanıyoruz”diyorlar ve genel olarak, bu ücretler digər şirkətlərlə kıyasla bakan maaşları kadar iyidir. Burada işə girebilmək için en yüksek göstərgə çalışanın mesleki bilgileri ve profesyonelligidir ve Azərbaycanlılar genel olarak ekonomik ilişkiler, çeviricilik, idari işlər, menajerlik gibi görevlerde çalışıyorlar. Haberde bu şirkətin iş ortamı, yüksek kalitesi, hətta çalışanların sosial sigortalı olması ve iş bilgilerini arttırmak için yabancı ölkələrə seminar ve kurslara göndəriləbilmesi də övülməkdədir (“BP Doğmadır Yoxsa Yad?”, Azərbaycan, S. 145 (657), 31.07.1993: 6). Xəbəri İngiltərə imajı için olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azerbaycan gazetesinin 14 Ekim 1993 tarihli sayısında bundan bir gün önce Azerbaycan Dışışler Bakanı Hesen Hesenov ve İngiltere Dışışler ve İşbirliğı Konuları Devlet Bakanı Duglas Hogg arasında görüşme ve ardından basın tarafından ışıklandırılan toplantı hakkında geniş bir haber yayınlanmıştır. Konferans zamanı Duglas Hogg Bakü'ye ikinci kez gelişinden mutlu olduğunu, tavsiye görüşmelerinin artık gerçek çalışmaları aşamasına geçtiğini bildirdi. Habere göre, Hogg, Azerbaycan'ın Rusya ile ilişkilerine ve BDT üyeliğine olumlu yaklaştığını, Dağlık Karabağ'ı Azerbaycan toprağı olarak tanıdığını, gerçekleri dünya kamuoyuna iletmek için çalıştığını, Yerevan'da iken bu pozisyonunu açık şekilde seslendirdiğini bildirmiştir. O, hemde Azerbaycan İngiltere arasında yaranmakta olan siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerle bağı da geniş bilgi verdi. Hesenov ise, ikitaraflı ilişkilerin gelişiminden memnun olduğunu söyledi. İşbirliğinin geliştirilmesi için ülkede faaliyet gösteren Penzzoil, Statoil, BP gibi petrol şirketleri, Kayzer Engineering gibi alüminyum üretimi şirketin çalışmalarının büyük önem taşıdığını bildirdi. Hesenov, hemde yakın zamanlarda Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'in İngiltere'ye davet edileceğı ile ilgili bilgi verdi ("Duqlas Hoqq: Ermənistan Respublikasının Prezidenti Levon Ter-Petrosyana da Demişəm: Biz Dağlıq Qarabağı Azərbaycanın Tərkib Hissəsi Hesab Edirik", Azerbaycan, S. 200 (712), 14.10.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 15 Ekim 1993 tarihli sayısında yayınlanan haberde Azerbaycan Dışışler Bakanı Hesen Hesenov'un İngiltere Büyükelçisi Tomas Yang ve "Worldwide Ltd." Şirketinin direktörü Robert Key Şarluorfu kabul ettiğı bildirilmiştir. Görüş zamanı ikitaraflı ekonomik ilişkilerin perspektifleri konuşulmuş, Azerbaycan'la

işbirliğinde meraklı olan İngiltere şirketlerinin listesinin bir hafta içerisinde sunulacağı bildirilmiştir. Büyükelçi 18 Ekim - Azerbaycan Bağımsızlık Günü ile ilgili Kraliçe majestelerinden tebrik mektubunun alındığını bildirmiştir (“Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyində Qəbul”, Azərbaycan, S. 20 (713), 15.10.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 2 Kasım 1993 tarihli sayısında yayınlanan haberde Batı şirketleri ile Azerbaycan tarafının enerji işbirliği görüşmelerinin Bakü oturumu sona ermiştir. Bu şirketler ile anlaşma projesinin ticari ve hukuki şartlarının razılaştırılması hakkında protokol imzalanmıştır. Bu projeye eskiden düşünülmüş üç petrol yatağından ikisi, “Azeri” ve “Çırak” yatakları dahil edilmiştir. Anlaşma tarafları ise British Petroleum-Statoil, Amoko, Unocal, Penzzoil, Mak Dermot, Remco, Turkish Petroleum olmuş ve hiçbirisi yeni anlaşmayı terk etmemiştir. Hasıla pay bölgesi ise, Azerbaycan için %80, yabancı şirketler konsorsiyumuna ise %20 hesablanmıştır. Bu bölgesi parayla söylersek, 118 milyar doların 94 milyarı Azerbaycan`a , 24 miilyarı ise konsorsiyum üyelerine düşüyor. Bu rakamlar projedeki iki yatağı aittir, lakin daha üçüncü yatak da eklenecektir. Üçüncü yatak için ise 70/30 faiz bölgesi tasarlanmıştır. Eski projeyi Azerbaycan %30, konsorsiyum üyeleriye %70 finanse etmeliydilerse, yeni projede finansman bölgesi % 25/75 olarak tasarlanmıştır (“Neft Müqaviləsinin Yeni Layihəsi İmzalanmaq Üçün Hazırdır”, Azərbaycan, S. 212 (724), 02.11.1993: 3). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaijan gazetesinin 17 Kasım 1993 tarihli sayısında Azerbaijan petrolünün üretimi ile ilgili görüşmelerin en önemli kısmı sonuçlanması ve BP'nin en büyük hisseleri alması hakkında haber yayınlanmıştır. Bununla ilgili British Petroleum Azerbaijan'ın başkanı Terri Adams ile mülakat yapılmış ve bazı sorular sorulmuştur. Adams, yakın zamanlarda çoktan beklenen bu önemli anlaşmanın imzalanacağını, bundan her iki tarafın büyük gelirler elde edeceğini açıklamıştır ("British Petroleum Konsorsiumun Ağsaqqalı Oldu", Azerbaijan, S. 223 (735), 17.11.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

2.3. 1991-1993 YILLARI ARASINDA AZERBAIJAN BASININDA SOSYAL-KÜLTÜREL HABERLER

Azerbaycan gazetesinin 1 Mart 1991 tarihli sayısında yayınlanan haberde Azerbaycan'da işletme alanında yetenekli personellerin olmadığı hakkında bilgi verilmiştir. Habere göre, Moskova Devlet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nün Uluslararası İşletme Okulu'nda eğitim alan yalnız bir Azerbaycanlı vardı. Burda eğitimi ABD, Fransa, Hollanda, Avstraliya vd.gelişmiş ülkelerin profesör hocaları veriyor, İngiltere'nin Lingafon Enstitüsü'nün kaliteli derslikleri kullanılıyor, hatta işletme kulübü de yaratılmıştır. Azerbaycan'da ise bu alanda neredeyse hiçbir yetenekli profesyonel yoktur. Örneğin, “Tusi” Assosyasyasının Menejer Okulunun kötü durumda olan binasına bajmak yeter. Ülkede yeterli kadro oluşturabilmek için yabancı şirketlerin faaliyet bilgilerini toplamak ve öğrencilere dağıtmak, daimi fuarlar merkezi kurmak, en az yılda bir kere işletme dergileri yayınlamak, dış ekonomik ilişkiler katalogu yayınlamak, İngiliz, Alman, Fransız dil bilicilerinin sayını arttırmak, Japonların bilgilerinden faydalanmak lazımdır. Gerçek işletçeci odur ki, hammedeyi yüksek teknolojiye deyişse, veya yüksek teknoloji ve ekipmanlar almak için özgür dövir yaratabile, işsizliğin karşısını alabile. Bir sözle, özgürlüğü, bankası, parası, gömrüğü olmayan ve eğitimsiz olan bir halkın geleceğinden konuşamayız (“Çardağın Altından Görünən Beynəlxalq İqtisadi Əlaqələr”, Azərbaycan, S. 9 (72), 01.03.1991: 7). Haberi Azerbaycan'da eğitim sisteminin durumu açısından olumsuz, ama İngiltere imajı açısından tarafsız olarak değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 25-30 Haziran 1992 tarihli sayısında İngiltere'nin “Financial Times” gazetesinde yeralan Avrupa 2020

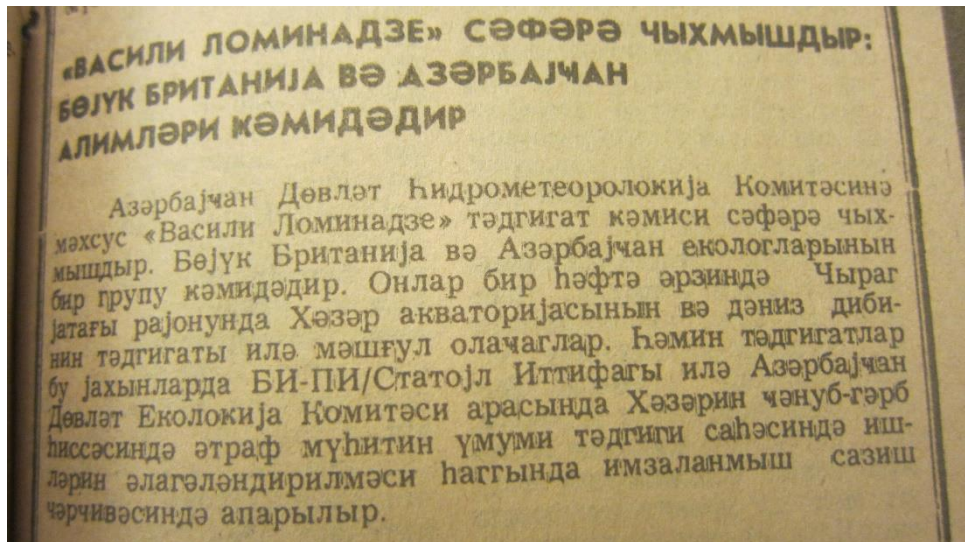

haritası yayınlanmıştır. Habere göre, harita sadece bir fantazidir. Bu fantaziye göre, teknolojinin sürekli ve hızlı gelişimi askeri gücü politikanın ateşi olarak tarafsızlaştırıyor. İdealler, kapitaller şimdi daha hızlı hareket etmekte ve sınırlar kendi anlamını kaybetmektedir. Ama bazı ulusal grupların kendi kardeşleri ile birleşmek iradesi üstün gelicektir ve ola bilir ki, sınırlar değişecektir. Habere göre, 28 yıl sonra (yani 2020'de) Avrupa yedi ittifak arasında bölünecektir. Kafkasya'da Dağlık Karabağ dahil Ermenistan-Gürcistan Federasyonu kurulacaktır. Azerbaycan Türk İttifakına dahil olacak bölgeler ise: Türkiye (Kürdistansız), Kuzey ve Güney Azerbaycan, Kuzey Kıbrıs. Haberde bu fantazinin belki de kimlerinse planı ola bileceğine ima yapılmaktadır ("Avropa Xəritəsi", Azərbaycan, S. 30 (145), 25-30.06.1992: 2). Haberi İngiltere imajı açısından tarafsız değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 30 Eylül 1992 tarihli sayısında yayınlanan habere göre, İngiltere Azerbaycan Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı tabili Bakü Teşhis Merkezi için karşılıksız şekilde modern ultrason tarayıcı, İlimler Akademisi için bilgisayarlar ve "Azneftgeofizika" İdaresi için ekipman vericektir ("Xərcləri Britaniyalılar Ödəyəcək", Azərbaycan, S.

6 (449), 30.09.1992: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu dəyərləndirə bilərik.

Azərbaycan qəzetəsinin 11 Aralık 1992 tarixli sayısında Azərbaycan Dövlət Ekoloji və Çevre Kullanımı Komitəsi başkanı Arif Mansurov liderliyində bir qrup Azərbaycanlı təmsilçilərin İngilterə ziyarəti haqqında xəbər yayınlanmışdır. Habərə görə, alimlər, ekoloji alanı mütəxəssisləri və qəzetəçilərdən olunan qrup bir neçə gün Şotlandiya'da olmuş, Aberdin'deki Kral Universitetini ziyarət etmiş, burdakı "Azərbaycan Cümhuriyyəti günü" çərçivəsində Azərbaycan'ın bəyükelçiliyi təmsilçiləri və öyrəncilərlə görüşmüş və Həzər dənizi problemləri ilə ilgili düzənlənən seminarlarda danışmışlar. Basın konfransına toplananlar üçün Azərbaycan haqqında geniş məlumat verilmişdir. İngilterə'dən sonra Norveç'e ziyarət yapacaq olan təmsilçilər, orda BP və Statoil kimi şirkətlərin fəaliyyəti ilə tanışacaq və məlumat toplayacaqlar ("Böyük Britaniyaya Səfər Başa Çatmışdır", Azərbaycan, S. 56 (499), 11.12.1992: 1). Haberi İngilterə imajı açıısından olumlu dəyərləndirə bilərik.

Gazetenin 12 Aralık 1992 tarixli sonrakı sayısında Azərbaycan Dövlət Hidrometeoroloji Komitəsinə aıt "Vasili Lominadze" araştırma

gemisinin sefere çıktığı, İngiliz ve Azerbaycanlı çevrecilerin de gemide olduğu hakkında haber yayınlanmıştır. Onlar bir hafta içinde “Çırak” yatağı petrol sahasında Hazar sularının ve deniz dibinin araştırılması ile bağlı çalışacaklar. Bu araştırma BP/Statoil ve Azerbaycan Devlet Ekoloji Komitesi arasında Hazarın güney-batı çevresinin genel tetkiki çalışmalarının koordine edilmesi hakkında imzalanmış anlaşma kapsamında gerçekleştirilmektedir (“Vasili Lominadze” Səfərə Çıxmışdır: Böyük Britaniya və Azərbaycan Alimləri Gəmidədir”, Azərbaycan, S, 57 (500), 12.12.1992: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 16 Aralık 1992 tarihli sayısında İngiltere’de vergi sisteminin sadeleştirildiği hakkında haber yayınlanmıştır. Habere göre, bir gün önce “Gülüstan” sarayında İngiltere’nin BP ve Norveç’in “Statoil Alliance” şirketlerinin semineri faaliyete başlamıştır. Seminerin amacı İngiltere’de şirket ve özel şahıslara tatbik olunan vergi sistemi, yani temel vergiler, vergilendirme prensipleri, işletmelere tatbik olunan vergiler, yasama ve mahkeme kararları, vergi ve rüsumlar departmanının oluşumu ve çalışması hakkında kapsamlı bilgi oluşturmaktır. Katılımcılar arasında Azerbaycan Cumhuriyeti Mali Bakanlığı, Devlet Baş Vergi Müfettişliği, Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığı ve Azerbaycan Petrol Şirketinin uzmanları da vardı. Seminer 3 gün devam edecektir. Diğer günlerde petrol gelirlerinden vergiler, katma değer vergisi, petrol sanayisinde uygulanan ihracat-ithalat rüsumları vd. konular tartışılacaktır (“Böyük Britaniyada Vergi Sistemi Sadələşir”, Azərbaycan, S. 59 (502), 16.12.1992: 3). Haberi İngiltere imajı açısından olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 18 Şubat 1993 tarihli sayısında İngiltere’nin “British Petroleum” şirketi tarafından Bakü’de bir yarışma

gerçekleştirileceği ile ilgili haber yayınlanmıştır. Habere göre, BP, Azerbaycan`ın Kültür Bakanlığı`na ve Besteciler Birliği`ne Azerbaycan`ın genç ve yetenekli müzisyen ve danscılar  için bir yarişma düzenlemek istediğini bildirmiştir ve Azerbaycan tarafından bu teklif beyenilmiştir. şirket yarişmanı kazananlara en son model müzik enstrumanları ve teyp gibi ödüller ayırmıştır. Bundan başka diğer motive edici ödüller de ayrılmıştır. Yarişma`nın 2 Mart tarihinde başlanacağı ve 3 turda gerçekleştirileceği, 8-18 yaş arası tüm gençlerin yarişa katılabileceği, ve yarişın 6 mart tarihinde galiplerin ifası ile başa  atacağı bildirilmiştir. Haberde müzik ve dans yarişının yanısıra ressamlık yarişlarının da gerçekleştirileceği söylenmiştir (“Britiş Petroleum” Bakıda M sabi  Ke irm k İst yir”, Azerbaycan, S. 32 (545), 18.02.1993: 4). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 20 Mayıs 1993 tarihli sayısında İngiltere`nin “Ofşor Siplayz” şirketinin desteği ile düzenlenen “Petrol ve doğalgaz ekipmanları” isimli 24-26 Mayıs tarihlerinde gerçekleşecek seminer hakkında bilgi verilmiştir. Seminere İngiltere`nin 20 şirket temsilcisinin katılacağı ve onlar tarafından Azerbaycanlı hemkarlarına petrol arama, sahaların işlenmesi, petrol çıkarılması ve nakli, servis hizmetlerinin düzenlenmesi için kullanılan petrol-maden ekipmanları hakkında bilgi verileceği bildirilmiştir. Seminar zamanı bir fuar da düzenlenecektir (“B y k Britaniyanın Neft Firmaları N  Ed  Bil rl r?”, Azerbaycan, S. 95 (607), 20.05.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

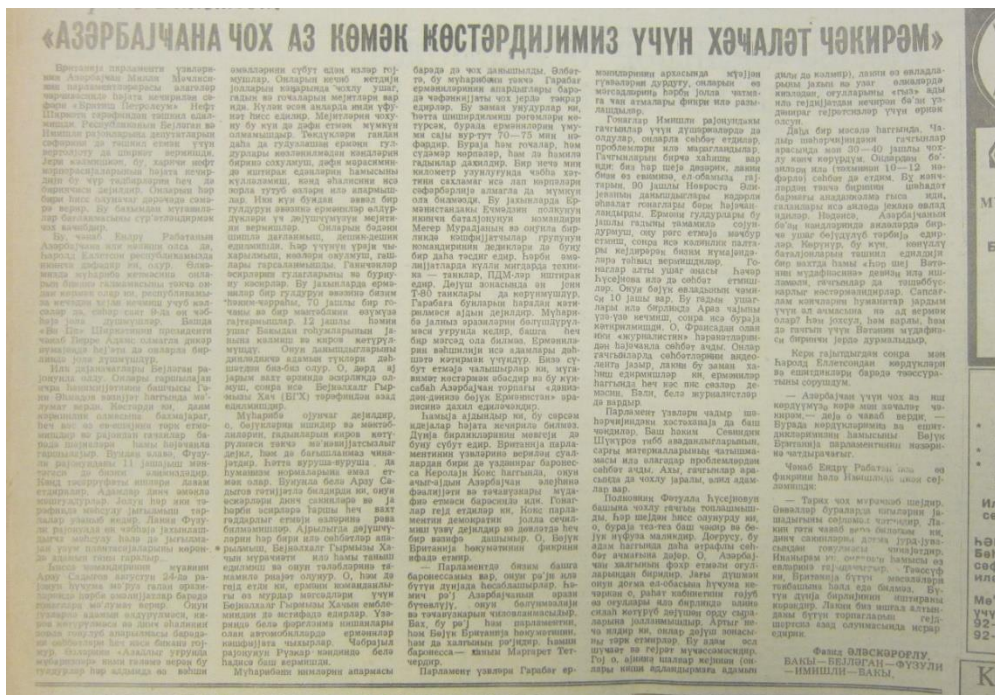
Azerbaycan gazetesinin 25 Mayıs 1993 tarihli sayısında yayınlanan habere göre, İngiltere`nin 25 inşaat şirketi Azerbaycan pazarında kendi potansiyelini gösterme imkanı bulmuştur. 24 Mayıs tarihinde Bakü`n n Azerbacyan Devlet Filarmoni salonunda İngilterenin petrol ve doğalgaz

sanayisi teknolojileri ile bağlı seminer çalışmaya başlamıştır. Seminer hakkında anlaşılan daha 1 yıl önce Eylül ayında İngiltere ticaret bakanı Maykl Hezeltayn'ın Azərbaycan'da olduğu zaman elde edilmiştir ("Azərbaycanda Satış Bazarı Arayırlar", Azərbaycan, S. 98 (610), 25.05.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu dəyərləndirə bilərik.

Gazetenin 4 Haziran 1993 tarixli sayısında İngiltere Parlamenti təmsilçilərinin Azərbaycan'ın sərhəd bölgələrinə ziyarəti haqqında bilgi verilmişdir. Habere görə, Muhafazakar və Leyboristlər Partiyası təmsilçilərindən oluşan qrup Füzuli rayonunun, Gəcar köyü ətrafındakı çadırlarda yaşayan mültecilərlə görüşmüşlər. Onlar, Erməni top atəşlərindən dağılmış doğum evinin yoxsullarını ziyarət etmiş və insanların halinə acıdıqlarını söyləmişlər.

Misafirler, Zəngilan rayonuna da gəlmiş, burdakı mültecilərlə görüşmüş, Erməni atəşləri ilə dağıtılmış okul və anaokulları ziyarət etmişlər ("Britaniya Parlamentinin Üzvləri Sərhədyanı Rayonlarda", Azərbaycan, S. 104 (616), 04.06.1993: 1). Haberi İngiltere imajı üçün olumlu dəyərləndirə bilərik. Bildirəlim ki, Zəngilan rayonu da daha sonra 29 Ekim 1993'te Ermənilər tərəfindən işğal olunmuşdur.

Azerbaijan gazetesinin 9 Kasım 1993 tarihli sayısında Azerbaijan ve İngiltere arasında kültürel ilişkilerin gelişmesi ile ilgili haber yayınlanmıştır. Habere göre, Azerbaijan Cumhuriyeti ulusal siyaset devlet danışması Hidayet Orucov BP şirketinin Azerbaycan şube başkanı T.D. Adams'ı kabul etmiş ve kültürel ilişkileri, özellikle İngiltere'de yaşayan Azerbaycanlılar ve onların kültür birlikleri, icmaları hakkında konuşulmuştur. Adams, klasik Azerbaijan Cumhuriyeti edebiyatının İngiliz diline çevrilmesi ve yayınlanması ile ilgili kendi şirketinin gerçekleştirdiği çalışmalar hakkında bilgi vermiştir ("Mədəni Əlaqələrimiz Artır", Azerbaijan, S. 217 (729), 09.11.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendirebiliriz.

Azerbaijan gazetesinin 11 Kasım 1993 tarihli sayısında yayınlanan habere göre, İngiltere Parlamento temsilcileri ile Azerbaijan hemkarlarının görüşü BP şirketi tarafından düzenlenmiştir. Beylegan ve İmişli rayonlarını ziyaret etmek için Parlamento temsilcilerine BP tarafından helikopter de ayarlanmıştır. Bu şirketin ilk yardımı değil ve

daha önce de böyle etkinlikler yapmıştır. İlk durak Beylegan`da olmuş, milletvekilleri burda birsıra görüşler yapmışlar. Beylegan yürütme kurulu sınır bölgesine yakınlığı ve savaş gerginliğe rağmen hiçkimseynin topraklarını terketmediğini, hatta Füzuli rayonunun 11 yaşayış alanının da kendileri tarafından idare edildiğini bildirmiştir. Görüşler zamanı savaş alanında yaşananlar, insanların nasıl öldürüldüğü, esir alındığı ve esirlikten kurtulanlar hakkında misafirlere bilgi verilmiştir. Misafirlerden Ermenilerin tarafını tutan ve onları müdafaa eden Parlamento üyesi baronessa Kerolayn Koks hakkında sorulan soruya gelen yanıtı göre, baronessa Parlamento`nun seçimlerle seçilen üyesi değildir ve onun pozisyonu hiçbir önem taşımamaktadır. Parlamento`nun diğer hanım baronessası ise Azerbaycan`ın toprak bütünlüğünü desteklemektedir. Bu pozisyon hem Parlamento`nun, hem İngiltere Hükümetinin, hem de halkının pozisyonudur. Bu hanım Margaret Tetçer`dir. Misafirler İmişli`deki mülteci kamplarını da ziyaret etmiş, insanlarla konuşmuşlar. Ermeni esirliğinden geri alınan insanların dehşet içeren hikayelerini dinlemişler (“Azərbaycana Çox Az Kömək Göstərdiyimiz Üçün Xəcalət Çəkirəm”, Azərbaycan, S. 219 (731), 11.11.1993: 4). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 1 Aralık 1993 tarihli sayısında yayınlanan habere göre, İngilte tarafından Azerbaycan mültecilerine insani yardım etmek için BM Mültecilerle İş Ali Komiserliği Fonu`na daha yarım milyon dolar geçirecektir. Bu karar 29 Kasım tarihinde kabul edilmiştir. Böylece, bir yıl boyu İngilizlerin Azerbaycan mültecilerine yardımının toplam hacmi 1.5 milyon dolar olacaktır (“Böyük Britaniya Hökuməti Azərbaycan Qaçqınlarına İnsanpərvərlik Göstərmişdir”, Azərbaycan, Sş 232 (743), 01.12.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

2.4. 1991-1993 YILLARI ARASINDA AZERBAIJAN BASININDA GÜVENLİK HABERLERİ

Azerbaycan gazetesinin 25 Ekim 1991 tarihli sayısında İngiltere ve İspanya arasında Cebelitarık uğruna yaşanan savaş hakkında haber yayınlanmıştır. Pireneler yarımadasının en ücra noktası olan Cebelitarık, coğrafi açıdan İspanya'ya bağlı olsa da, İngiltere kolonyası olarak ona tabidir. İspanya ise tarihi prensiplerden hareket ederek bu araziye idaa etmektedir (“Gibraltar”, Azerbaijan, S. 42 (105), 25.10.1991: 1). Haberi İngiltere imajı için tarafsız olarak değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 15 Mayıs 1992 tarihli sayısında yayınlanan habere göre, kimyevi, biyoloji ve bakteriyoloji silahların yaratılması, korunması ve yayılmasını gözlemleyen yabancı uzmanların daha çok “7+1” adıyla bilinen grupu Bakü'ye gelmiştir. Grup ABD, Fransa, Almanya, İngiltere, Avustralya, İtalya ve Japonya temsilcilerinden oluşmaktadır. Onlar ziyaretleri sırasında hemde kimyevi silah sorunu ile ilgili toplantı düzenleyecekler. Azerbaycan'ın Dışişler Bakanı H. Sadıhov, Azerbaycan resimleri ve “7+1” grupu temsilcilerinin toplantısında söylemiştir ki, Ermenistan Dağlık Karabağ'da kimyevi silah kullanıyor (“7+1` Qrupu Bakıdadır”, Azerbaijan, S. 24 (139), 15.05.1992: 8). Haberi İngiltere imajı açısından olumlu değerlendire biliriz.

Azerbaycan gazetesinin 6 Şubat 1993 tarihli sayısında yayınlanan habere göre, Azerbaycan Milli Meclisi dışişler komisyonu üyesi Mirhamze Efendiyev Avrupa güvenlik ve işbirliği konuları üzre Kuzey Atlantik Meclisinin 10-12 Şubat tarihlerinde Brüksel'de gerçekleştirilecek parlamentolararası konferansına katılacaktır. Konferansın amacı AGİK'in Avrupa güvenliğini sağlamasındaki rolü ve katkılarının

değerlendirilmesidir. Haberi İngiltere imajı için tarafsız değerlendire biliriz (“Şimali Atlantika Məclisinin Konfransında İştirak Edəcəklər”, Azərbaycan, S. 24 (537), 06.02.1993: 1).

Azərbaycan gazetesinin 30 Temmuz 1993 tarihli sayısında verilen habere göre, İngiltere hükümeti “Dağlık Karabağ ile ilgili bildiri” yayınlanmıştır. Bildiriye göre, İngiltere hükümeti Ağdam`da, Füzuli`de ve onların civarında yaşanan savaşlardan teessüf hissi duyduğunu bildirmiş ve bu operasyonlara katılan Ermenistan kuvvetlerini Azərbaycan topraklarından derhal çıkmaya çağırmıştır. İngiltere hükümeti Azərbaycan`a karşı bu silahlı saldırıyı keskin kınamış ve AGİK Minsk Grupu tarafından yürütülen barış çalışmalarına ağır darbe olduğunu bildirmiştir. Bildiriye göre, Dağlık Karabağ`ı idare eden ayrımcılar da bu savaşın bir tarafıdır ve barış çalışmalarına engel olan faaliyetlerini durdurmalıdırlar (“Britaniya Hökuməti Ermənistan Qoşunlarının Azərbaycana Müdaxiləsini Pisləyir”, Azərbaycan, S. 144 (6560, 30.07.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

Azərbaycan gazetesinin 30 Ekim 1993 tarihli sayısında yayınlanan habere göre, İngiltere Hükümeti Azərbaycan Dışişler Bakanlığına bildiri göndererek, Azərbaycan ve yerel Ermeni kuvvetleri arasında askeri operasyonların yeniden alevlenmesini kınamıştır. Bildiride, İngiltere tarafları eski pozisyonlarına geri çekilmeye, ateşkesi berpa etmeğe ve Minsk grupu kapsamında gerçekleştirilen barış çalışmaları yoluyla sorunu çözmeye çağırmıştır (“Böyük Britaniya Hökyməti Əməliyyatların Yeniden Başlanmasını Pisləyir”, Azərbaycan, Sş 211 (723), 30.10.1993: 1). Haberi İngiltere imajı için olumlu değerlendire biliriz.

SONUÇ

Sonuç olarak, 1991-1993 yılları arasındaki dönemde Azerbaycan basınında İngiltere imajının öğrenilmesi için “Azerbaycan” gazetesinde taranan haberler değerlendirilmiştir. Söz konusu haberler konusuna göre dört ana başlık üzere incelenmiştir: siyasi haberler, ekonomik haberler, sosyal-kültürel haberler ve güvenlik haberleri. Araştırmada 29 siyasi, 15 ekonomik, 13 sosyal-kültürel, 6 güvenlik haberi, toplam 63 haber incelenmiştir. Aynı zamanda, bu haberler Azerbaycan açısından olumlu, olumsuz veya tarafsız olmasına göre de bölünmüştür. Yorumlamaya göre bunlardan 52 haber olumlu, 1 haber olumsuz, 10 haber ise tarafsız olarak nitelendirilmiştir.

Siyasi haberler bölümünde tarihen İngilizlerin Azerbaycan'a olan ilgisi, Azerbaycan bağımsızlık kazandıktan sonra kurulan siyasi ilişkiler, siyasi görüşmeler, devlet resmilerinin mektupları, Dağlık Karabağ'ın durumu ile ilgili İngiltere'nin pozisyonu ve ifadeleri, büyükelçiliklerin ilişkileri geliştirme çabaları, özellikle de siyasi ilişkilerin arkasındaki ekonomik çıkarlar hakkında makale ve haberler değerlendirilmiş ve haberlerin büyük çoğunluğu olumlu olarak nitelendirilmiştir.

Ekonomik haberler bölümünde iki ülke arasında ticari ve ekonomi bakanların görüşlerinin düzenlenmesi, görüşler zamanı farklı şirketlerin temsilcileriyle işbirliği hakkında konuşmalar, yeni projeler, özellikle İngiltere'nin BP şirketinin ABD'nin Statoil şirketi ile ortak çalışmaları kapsamında Azerbaycan'da petrol endüstrisine olan ilgisi, çalışmaları, petrol anlaşmasının hasıla bölgesinde en büyük paya sahip olması hakkında haberler değerlendirilmiş ve haberlerin büyük çoğunluğu olumlu olarak nitelendirilmiştir.

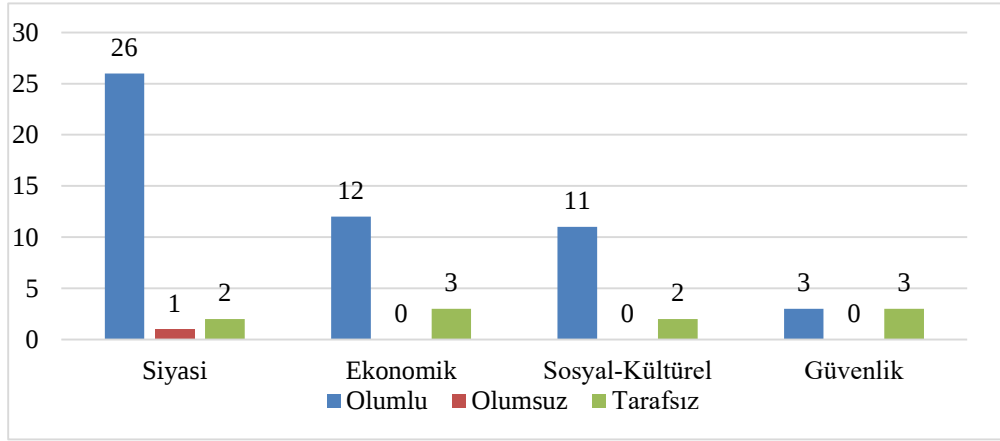
Sosyal-kültürel haberler bölümünde temel olarak İngilizlerin Azerbaycan`a yardımları, eğitim düzeyinin arttırılması için yürütülen ortak çalışmalar ve düzenlenen seminerler, gerçekleştirilen sosyal projeler, özellikle Dağlık Karabağ savaşı nedeniyle oluşmuş mülteci gruplarıyla görüşmeler değerlendirilmiştir. Haberlerin büyük çoğunluğu olumlu olarak nitelendirilmiştir.

Güvenlik haberleri ile ilgili fazla habere ulaşılmamıştır. Bu dönemde Azerbaycan İngiltere ile güvenlik çalışmalarını yalnız uluslararası kuruluşlar kapsamında geliştirmiş, NATO ve AGİK konferansları ve oturumlarında her iki devlet resimleri katılmış, ikitaraflı güvenlik ilişkileri daha oluşmamıştır. İngiltere Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ savaşını güvenlik için tehdit unsuru olarak görmüş ve bu nedenle barış çağırışlarında bulunmuş, bölgede kimyasal silahların denetlenmesi için gelen grupta temsil olunmuştur. Güvenlik alanında ilişkilerle bağlı değerlendirilen haberlerin yarısı olumlu, yarısı ise tarafsız olarak nitelendirilmiştir.

Genel olarak bakıldığında, incelenen dönemde, yani 1991-1993 yılları arasında Azerbaycan gazetesinde yayınlanan haberlerin büyük çoğunluğunun olumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Haberlerin Genel Dağılımı

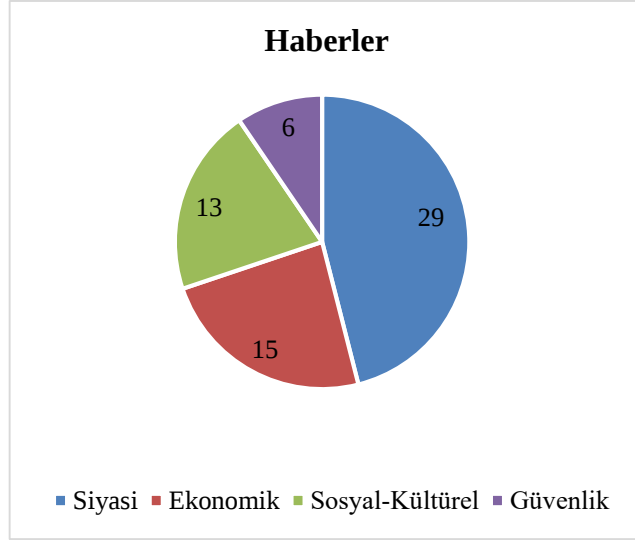
Haberler	Toplam	Olumlu	Olumsuz	Tarafsız
Siyasi	29	26	1	2
Ekonomik	15	12	0	3
Sosyal- Kültürel	13	11	0	2
Güvenlik	6	3	0	3
Toplam	63	52	1	10

Şekil 1. Haberlerin Genel Dağılımı

Tablo 2. Haberlerin Niteliğine Göre Dağılımı

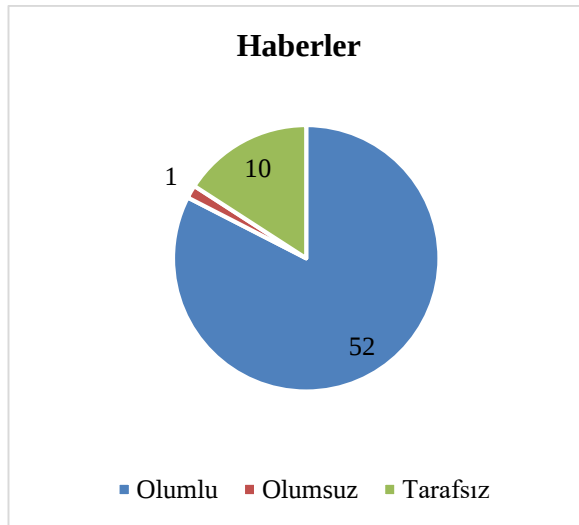
Haberler	Sayı	%
Siyasi	29	46
Ekonomik	15	24
Sosyal- Kültürel	13	20.5
Güvenlik	6	9.5
Toplam	63	100

Şekil 2. Haberlerin Niteliğine Göre Dağılımı

Tablo 3. Haberlerin Niceliğine Göre Dağılımı

Haberler	Sayı	%
Olumlu	52	82.5
Olumsuz	1	1.5
Tarafsız	10	16
Toplam	63	100

Şekil 3. Haberlerin Niceliğine Göre Dağılımı

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

HANDEL, Michael (1990), *Weak States in the International System*, T.J. Press: Cornwall.

HƏSƏNOV, Əli (2000), *Azərbaycanın ABŞ və Avropa dövlətləri ilə münasibətləri (1991-1996)*, Elm, Bakı.

MEHDİYEV, Ramiz (1998), *Heydər Əliyev: Müstəqilliyimiz Əbədidir*, Azər nəşr, Bakı.

MEHDİYEVA, Nazrin (2011), *Power Games in the Caucasus: Azerbaijan`s Foreign and Energy Policy towards the West, Russia and the Middle East*, I.B. Tauris: London.

MƏMMƏDOV, Fərhad (2017), “Xarici siyasətin 25 illik yolu. Tarixi varislikdən pragmatik üsirliliyə və etibarlı gələcəyə doğru”, *Azərbaycan Respublikasının Xarici Siyasətinin Əsas İstiqamətləri (1991-2016)*, Poliart MMC, Bakı.

QASIMOV, Musa, ve ABDULLAYEV, Mahir (1999), *Beynəlxalq Münasibətlər Tarixi (XX əsr. II hissə. 1946-1999-cu illər)*, Bakı Universiteti Nəşriyyatı, Bakı.

QURBANOV, İlqar(2017), “Azərbaycan-Avropa İttifaqı Münasibətləri”, *Azərbaycan Respublikasının Xarici Siyasətinin Əsas İstiqamətləri (1991-2016)*, Poliart MMC, Bakı.

RZAYEV, Ayaz (2017), “Azərbaycan-Böyük Britaniya münasibətləri”, *AR Xarici Siyasətinin Əsas İstiqamətləri (1991-2016)*, Bakı, Poliart MMC.

SAM (2016), Müstəqil Azərbaycanın 25 İli Səfirlərin Gözü ilə/Məqalələr Toplusu, Best-TMS MMC, Bakı.

VƏLİYEV, Mədinə; YEFİMOVA, Tamara; MİSİROVA, Gülbahar və MƏMMƏDLİ, Şəhla (2011)., Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyinin Bərpasının 20-ci İldönümü Biblioqrafiya, M.F.Axundov ad.Milli Kitabxana, Bakı.

YERGIN, Daniel (2011), The Quest: Energy, Security, and the Remaking of the Modern World. NY: The Penguin Press.

DERGİLER VE RAPORLAR

Babalı, Tuncay (2005), “Implications of the Baku-Tbilisi-Ceyhan Main Oil Pipeline Project”, *Perceptions*.

BP (2006), BP in Azerbaijan: Sustainability Report.

GULBRANDSEN, Lars H. ve MOE, Arild (2007), “BP In Azerbaijan: a test case of the potential and limits of the CR agenda?”, *Third World Quarterly*, S. 28 (4), ss. 813-830

İNTERNET KAYNAKLARI

“Azərbaycan ilə Böyük Britaniya arasında hərbi əməkdaşlıq Planı imzalanıb”, <https://mod.gov.az/az/news/azerbaycan-ile-boyuk-britaniya-arasinda-herbi-emekdasliq-plani-imzalanib-17896.html> (Erişim tarixi: 25.12.2017)

“Azərbaycan Respublikasının NATO ilə əməkdaşlığı”, <https://mod.gov.az/az/nato-ile-emekdasliq-028/> (Erişim tarixi: 25.12.2017)

“Azərbaycanda NATO-nun təlimləri keçirilir”,
<https://azvision.az/news/102837/azerbaycanda-nato-nun-telimleri-kecirilir.html> (Erişim tarixi: 25.12.2017)

“Azərbaycanın Müdafiə naziri Böyük Britaniyanın Müdafiə Nazirliyinin nümayəndə heyəti ilə görüşüb”,
<https://mod.gov.az/az/news/azerbaycanin-mudafie-naziri-boyuk-britaniyanin-mudafie-nazirliyinin-numayende-heyeti-ile-gorusub-17893.html> (Erişim tarixi: 25.12.2017)

“Bakıda Böyük Britaniyanın hərbi orkestrinin nümunəvi çıxışı olub”,
<https://mod.gov.az/az/news/bakida-boyuk-britaniyanin-herbi-orkestrinin-numunevi-cixisi-olub-18875.html> (Erişim tarixi: 25.12.2017)

“Əsrin müqaviləsinin müddətinin uzadılması o deməkdir ki...”,
<https://sputnik.az/economy/20170918/411903033/esrin-muqavilesinin-mudetinin-uzadilmasi.html> (Erişim tarixi: 20.12.2017)

“General Assembly Adopts Resolution Reaffirming Territorial Integrity of Azerbaijan, Demanding

“Haydar Aliyev Heritage” International Online Library, “Azerbaycan-Böyük Britaniya münasibətləri”, <http://lib.aliyev-heritage.org/az/7540160.html> (Erişim tarixi: 24.11.2017)

“Haydar Aliyev Heritage” International Online Library, “Azerbaycan-Böyük Britaniya münasibətləri”, <http://lib.aliyev-heritage.org/az/7540160.html> (Erişim tarixi: 24.11.2017).

“Yeni əsrin müqaviləsi” imzalandı – Tarixi saziş və növbəti 32 il üçün qarantia, <http://www.moderator.az/news/191851.html> (Erişim tarixi: 24.11.2017)

Azərbaycan Cümhuriyyəti Dışişlər Bəkanlığı, “Azərbaycan-Böyük Britaniya münasibətləri”, s. 1,

Embassy of the Republic of Azerbaijan to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, “Bilateral Relations”,
<http://london.mfa.gov.az/content/3> (Erişim tarixi: 24.11.2017)

Embassy of the Republic of Azerbaijan to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, “Bilateral Relations”,
<http://london.mfa.gov.az/content/3> (Erişim tarixi: 24.11.2017)

<http://mfa.gov.az/files/file/Az%C9%99rbaycan-B%C3%B6y%C3%BCk%20Britaniya.pdf> (Erişim tarixi 24.11.2017)

<http://www.un.org/press/en/2008/ga10693.doc.htm> (Erişim tarixi: 26.12.2017)

Withdrawal of All Armenian Forces”

GAZETELER

“7+1` Qrupu Bakıdadır”, Azərbaycan, S. 24 (139), 15.05.1992, s.8

“AMOKO Əməkdaşlıq Müqaviləsi İmzalanacaq”, Azərbaycan, S. 37 (152), 13.08.1992, s. 1

“Avropa Xəritəsi”, Azərbaycan, S. 30 (145), 25-30.06.1992, s. 2

“Azərbaycan Böyük Britaniyaya Tərəfdar Kimi Baxır”, Azərbaycan, S. 219 (731), 11.11.1993, s. 1

“Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyində Qəbul”, Azərbaycan, S. 20 (713), 15.10.1993, s. 1

“Azərbaycan İngiltərənin Obyektivliyinə Bel Bağlayır”, Azərbaycan, S. 102 (614), 01.06.1993, s. 1

“Azərbaycan Parlamenti Üzvünün Çıxışı”, Azərbaycan, S. 30 (543), 16.02.1993, s. 1

“Azərbaycan Prezidenti Qəbul Etmişdir”, Azərbaycan, S. 54 (567), 23.03.1993, s. 1

“Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri c-b İ. Qəmbərova”, Azərbaycan, S. 26 (469), 29.10.1992, s. 1

“Azərbaycan Respublikasının Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığında (London Şəhərində) Səfirliyinin Açılması Haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Qərarı”, Azərbaycan, S. 3 (446), 25.09.1992, s. 2

“Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Əbülfəz Elçibəy. Həzrətlərinə”, Azərbaycan, S. 8 (451), 02.10.1992, s. 1

“Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Əbülfəz Elçibəyə”, Azərbaycan, S. 6 (449), 30.09.1992, s. 1

“Azərbaycana Çox Az Kömək Göstərdiyimiz Üçün Xəcalət Çəkirəm”, Azərbaycan, S. 219 (731), 11.11.1993, s. 4

“Azərbaycana Etimad Artır”, Azərbaycan, S. 5 (448), 29.09.1992, s. 1

“Azərbaycanda Satış Bazarı Arayırlar”, Azərbaycan, S. 98 (610), 25.05.1993, s.1

“Bakıda Böyük Britaniya Səfirliyi Açılacaq”, Azərbaycan, S. 35 (548), 23.02.1993, s. 1

“Baş Nazirin Böyük Britaniyaya Səfəri Mayın 23-nə Təyin Edilib”, Azərbaycan, S. 97 (609), 22.05.1993, s. 1

“Belə Çıxır Ki, İndiki Nazir Keçmiş Baş Nazirin Məsləhəti ilə Oturub-Durur”, Azərbaycan, S. 6 (449), 30.09.1992, s. 2

“Birbaşa Əlaqələrə Üstünlük Verir”, Azərbaycan, S. 35 (548), 23.02.1993, s. 1

“Böyük Britaniya Azərbaycana Kredit Verəcəkmi?”, Azərbaycan, S. 98 (610), 25.05.1993, s. 1

“Böyük Britaniya Hökuməti Azərbaycan Qaçqınlarına İnsanpərvərlik Göstərmişdir”, Azərbaycan, S. 232 (743), 01.12.1993, s. 1

“Böyük Britaniya Hökuməti Əməliyyatların Yenidən Başlanmasını Pisləyir”, Azərbaycan, S. 211 (723), 30.10.1993, s. 1

“Böyük Britaniya Nümayəndə Heyəti Azərbaycanın Mövqeyini Müdafiə Edir”, Azərbaycan, S. 67 (580), 10.04.1993, s.3

“Böyük Britaniya Parlamentinin Üzvləri Qəbul Edilmişdir”, Azərbaycan, S.103 (615), 03.06.1993, s. 3

“Böyük Britaniyanın Azərbaycana Münasibəti Dəyişməyib”, Azərbaycan, S. 228 (739), 25.11.1993, s. 3

“Böyük Britaniyanın Neft Firmaları Nə Edə Bilərlər?”, Azərbaycan, S. 95 (607), 20.05.1993, s. 1

“Böyük Britaniyanın Ticarət Naziri Bakıya Gəlir”, Azərbaycan, S. 3 (446), 25.09.1992, s. 1

“Böyük Britaniyaya Səfər Başa Çatmışdır”, Azərbaycan, S. 56 (499), 11.12.1992, s. 1 “Böyük Britaniyada Vergi Sistemi Sadələşir”, Azərbaycan, S. 59 (502), 16.12.1992, s. 3

“BP Azərbaycan İqtisadiyyatına Milyardlarla Funt-Sterlinq Qoymağa Hazırdır”, Azərbaycan, S. 61 (504), 18.12.1992, s. 1

“BP Doğmadır Yoxsa Yad?”, Azərbaycan, S. 145 (657), 31.07.1993, s. 6

“Britaniya Firması Azərbaycanda Rabitə Sisteminin Yenidən Qurulması
İlə Məşğul Olacaq”, Azərbaycan, S. 23 (536), 05.02.1993, s. 4.

“Britaniya Hökuməti Ermənistan Qoşunlarının Azərbaycana
Müdaxiləsini Pisləyir”, Azərbaycan, S. 144 (6560), 30.07.1993, s. 1

“Britaniya Hökuməti Prezident Elçibəyi Dəstəklədiyini Bildirir”,
Azərbaycan, S. 117 (629), 23.06.1993, s. 1

“Britaniya Parlamentinin Üzvləri Sərhədyanı Rayonlarda”, Azərbaycan,
S. 104 (616), 04.06.1993, s.1

“Britiş Petroleum Konsorsiumun Ağsaqqalı Oldu”, Azərbaycan, S. 223
(735), 17.11.1993, s. 1

“Britiş Petroleum” Bakıda Müsəbiqə Keçirmək İstəyir”, Azərbaycan, S.
32 (545), 18.02.1993, s. 4

“Çardağın Altından Görünən Beynəlxalq İqtisadi Əlaqələr”, Azərbaycan,
S. 9 (72), 01.03.1991, s. 7

“D. Hoqq Prezidentin Qəbul Etdiyi İlk Rəsmi Qonaq Oldu”,
Azərbaycan, S. 199(711), 13.10.1993, s.1

“Danışqlar Başlanacaqdır”, Azərbaycan, S. 59 (502), 16.12.1992, s.3

“Demokratiyanın Bir Üzü”, Azərbaycan, S. 21 (136), 01.05.1992, s.7

“Duqlas Hoqq: Ermənistan Respublikasının Prezidenti Levon Ter-
Petrosyana da Dəmişəm: Biz Dağlıq Qarabağı Azərbaycanın Tərkib
Hissəsi Hesab Edirik”, Azərbaycan, S. 200 (712), 14.10.1993, s. 1

“Düzgün Yol Tutduğumuza İnanırıq”, Azərbaycan, S. 5 (448),
29.09.1992, s. 1

“Etimadnamə Təqdim Edilmişdir”, Azərbaycan, S. 229 (740),
26.11.1993, s. 1

“Etimadnamə Vərəqəsi Təqdim Olundu”, Azərbaycan, S. 217 (729),
09.11.1993, s. 1

“Əbülfəz Elçibəyə Böyük Britaniya Baş Nazirinin Məktubu”,
Azərbaycan, S. 53 (566), 21.03.1993, s.1

“Əlaqələr Genişlənəcək”, Azərbaycan, S. 203 (715), 20.10.1993, s. 3

“Əlaqələr Genişlənir”, Azərbaycan, S. 6 (449), 30.09.1992, s. 2

“Gibraltar”, Azərbaycan, S. 42 (105), 25.10.1991, s. 1

“Harold Elliston: “Məqsədımız Azərbaycan Həqiqətlərini Dünyaya
Çatdırmaqdır”, Azərbaycan, S. 102 (614), 01.06.1993, s. 1

“Heydər Əliyev Moskvadan Nə İlə Qayıdıb?”, Azərbaycan, S. 41 (554),
03.03.1993, s. 1

“Həftənin Xəritəsi”, Azərbaycan, S. 51 (166), 02.12.1992, s. 3

“Xərcləri Britaniyalılar Ödəyəcək”, Azərbaycan, S. 6 (449), 30.09.1992,
s. 1

“İngiltərə Baş Nazirinin Azərbaycan Prezidentinə Məktubu”,
Azərbaycan, S.66(579), 09.04.1993, s.1

“İngiltərə Səfiri Deyir: Azərbaycana Xüsusi Rəğbətimiz Var”,
Azərbaycan, S. 35(548), 23.02.1993, s.1

“Mədəni Əlaqələrimiz Artır”, Azərbaycan, S. 217 (729), 09.11.1993, s. 1

“Nazirlər Kabinetində Görüş”, Azərbaycan, S. 138 (650), 22.07.1993,
s.1

“Neft Müqaviləsinin Yeni Layihəsi İmzalanmaq Üçün Hazırdır”,
Azerbaijan, S. 212 (724), 02.11.1993, s. 3

“P. Hüseynov: “Belə Gedərsə, Böyük Britaniya Ən Böyük Partnyorumuz
Olacaq”, Azerbaijan, S. 102 (614), 01.06.1993, s. 1-2

“Şimali Atlantika Məclisinin Konfransında İştirak Edəcəklər”,
Azerbaijan, S. 24 (537), 06.02.1993, s. 1

“Vasili Lominadze” Səfərə Çıxmışdır: Böyük Britaniya və Azərbaycan
Alimləri Gəmidədir”, Azerbaijan, S. 57 (500), 12.12.1992, s. 1

“Англичане в Азербайджане/1918-1918/”, Azerbaijan, S. 30 (145),
25-30.06.1992, s. 7

“Маргарет Тетчер и Другие...”, Azerbaijan, S. 7 (70), 15.02.1993, s.6